

ΜΑΡΙΝΑ ΓΑΛΑΝΟΥ

Ταυτότητα και έκφραση φύλου

ορολογία, διακρίσεις,
στερεότυπα και μύθοι

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ
ΔΙΕΜΦΥΛΙΚΩΝ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ ΦΥΛΟΥ

© 2014, Μαρίνα Γαλανού – Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών
(για την ελληνική γλώσσα)

Επιστημονική επιμέλεια: Κώστας Γιαννακόπουλος (Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Παν. Αιγαίου).
Φιλολογική επιμέλεια: Αντώνης Νικολής (φιλόλογος, αρθρογράφος, συγγραφέας).

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του, ή εκμετάλλυσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης – Παρισιού που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπίες, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993 και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΔΙΕΜΦΥΛΙΚΩΝ

Συγγρού 29, 1ος όροφος, Αθήνα, ΤΚ 11743

Τηλ. 210.9210697

<http://www.transgender-association.gr>

transgender.support.association@gmail.com

ISBN 978-618-81566-0-9

ΜΑΡΙΝΑ ΓΑΛΑΝΟΥ

Ταυτότητα και έκφραση φύλου
ορολογία, διακρίσεις, στερεότυπα και μύθοι

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΔΙΕΜΦΥΛΙΚΩΝ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό Σημείωμα	11
Πρόλογος.	13
Ταυτότητα και έκφραση φύλου. Διεμφυλικός-ή. Τρανς	25
Άλλο σεξουαλικός προσανατολισμός, άλλο ταυτότητα φύλου	29
Αυτοπροσδιορισμός. Απεύθυνση προς τους τρανς ανθρώπους.	31
Συμπληρωματικές έννοιες	33
Ρατσισμός. Σεξισμός. Διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου. Τρανσφοβία . .	37
Μη επιθυμητή ορολογία	47
10 Στερεότυπα και λανθασμένες αντιλήψεις για τους τρανς ανθρώπους	53
Μαζικά Μέσα Ενημέρωσης. Έντυπος και ηλεκτρονικός Τύπος	63
Αναγνώριση Ταυτότητας Φύλου. Νομικά και Κοινωνικά. Εννέα μύθοι και κατάρρησή τους	67

Οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον – εκπαίδευση. . .	75
Αστυνομία. Σωφρονιστικά Καταστήματα	81
Θέματα Υγείας	85
Μεσοφυλικοί / Intersex άνθρωποι.	93
Βιβλιογραφία	97

Ευχαριστούμε θερμά τον Κώστα Γιαννακόπουλο για την επιστημονική επιμέλεια, τον Αντώνη Νικολή για την φιλολογική επιμέλεια και την Αλεξάνδρα Χαλκιά που προλόγισε τον τόμο αυτό.

Το βιβλίο χρηματοδοτήθηκε από την «Θετική Φωνή» – Σύλλογος Ορθοπεδικών Ελλάδος.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το εγχειρίδιο αυτό έχει σκοπό να κάνει προσιτές και κατανοητές έννοιες που σχετίζονται με τους τρανς ανθρώπους, να δώσει –κατά το δυνατόν– ικανοποιητικούς και επιθυμητούς ορισμούς, αλλά και να καταγράψει μύθους, στερεότυπα και αρνητικές εννοιολογήσεις που κατατρώχουν τους τρανς ανθρώπους, και να τους καταρρίψει, αναδεικνύοντας την πραγματικότητα που βιώνουν.

Στόχος του ακόμη είναι να γίνει ένα πρώτο υλικό οδηγού επικοινωνίας και μιας –πάλι κατά δυνατόν– επιθυμητής ορολογίας.

Γνωρίζουμε καλά ότι οι ορολογίες και οι επιθυμητοί όροι εξελίσσονται και δεν παραμένουν στατικοί, για την ακρίβεια βαδίζουν μαζί με την εξέλιξη και την πορεία των κινημάτων.

Γνωρίζουμε επίσης ότι πιθανόν να υπάρχουν ακόμη σημεία που δε φωτίστηκαν επαρκώς και αναγνωρίζουμε εκ των προτέρων ότι αυτή η πρώτη προσπάθεια αναλυτικού οδηγού είναι απλά ένα πρώτο βήμα.

Γνωρίζουμε, τέλος, ότι ενδεχομένως να χρειαστεί αυτός ο οδηγός να αναθεωρηθεί στο μέλλον ή να υπάρξουν και τυχόν λάθη, και σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί ένα είδος ανάδειξης «πολιτικής ορθότητας» (άλλωστε δεν υπάρχει πολιτική ορθότητα – είναι μία κατασκευασμένη έννοια από ανθρώπους που θέλουν να δικαιολογήσουν και να δώσουν ορθολογικά χαρακτηριστικά στο μη ορθό ρατσιστικό λόγο).

Είναι μία πρώτη προσπάθεια στην κατεύθυνση του να ορίσουμε *εμείς* την ταυτότητά μας και να επικοινωνήσουμε με την κοινωνία με βάση το σεβασμό και την αναγνώριση των τριανς ταυτοτήτων.

Θεωρούμε απαραίτητο να διευκρινίσουμε ακόμη ότι η προσέγγιση που δίνεται είναι αποκλειστικά και μόνο από την οπτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κυκλοφορεί και εντάσσεται στο πλαίσιο των δράσεων του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών (Σ.Υ.Δ.) για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου.

Ελπίζουμε να φανεί χρήσιμο, αφενός στην κοινότητά μας, αφετέρου και κυρίως στους αναγνώστες και στις αναγνώστριες που προσδοκούμε να κατανοήσουν καλύτερα τα σημαντικά θέματα που σχετίζονται με τους τριανς ανθρώπους.

Καλή σας ανάγνωση.

Μαρίνα Γαλανού

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην πρώτη παράγραφο του εισαγωγικού σημειώματος της παρούσας έκδοσης η συγγραφέας δηλώνει πως αυτή αφορά τους «τρανς ανθρώπους». Σ' αυτήν ακριβώς την εναρκτήρια δήλωση συμπυκνώνεται μεγάλο μέρος της σημασίας αυτού του εγχειρήματος. Πρόκειται για μια από τις ελάχιστες μέχρι σήμερα προσπάθειες στην Ελλάδα να αρθρωθεί λόγος για τους/τις τρανς *από τη σκοπιά των τρανς*. Όπως είναι γνωστό, ο λόγος που ως επί το πλείστον αρθρώνεται δημόσια στην Ελλάδα γι' αυτή την κατηγορία κοινωνικών υποκειμένων εγγράφεται είτε στην κατηγορία του «παθολογικού» είτε σ' εκείνη του κοινωνικά «περιθωριακού», συνήθως δε και στις δύο. Σε κάθε περίπτωση, οι τρανς άνθρωποι συνιστούν *αντικείμενα* του δημόσιου λόγου, αλλά σπανίως υποκειμένα στα οποία αναγνωρίζεται η δυνατότητα να μιλήσουν για τον εαυτό τους και να ασκήσουν κριτική στις συνθήκες εντός των οποίων διαβιούν. Σχεδόν ποτέ

δεν αναπαρίστανται ως υποκείμενα που έχουν ακριβώς ίσα δικαιώματα με όλους και όλες τους υπόλοιπους/ες που κατοικούμε στη χώρα αυτή.

Ως εκ τούτου, η ανά χειράς έκδοση αποτελεί μία σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση του δημόσιου λόγου. Κανένας ορισμός της «δημοκρατίας» δεν μπορεί να υποστηριχθεί σε μία κοινωνία όταν κάποιοι άνθρωποι δεν είναι αναγνωρίσιμοι ως πλήρως άνθρωποι και συστηματικά δέχονται διακρίσεις και διαφόρων ειδών βία. Όταν μάλιστα αυτό συμβαίνει απλά και μόνο επειδή βιώνουν το φύλο τους διαφορετικά από τους «νομμοποιημένους» ορθόδοξους τρόπους, προκαλείται εύλογα το ερώτημα, τι φοβάται η «κοινωνία»; Γιατί, με άλλα λόγια, οι μη κανονικοποιημένες επιτελέσεις του φύλου, όπως αυτές των διεμφυλικών ανθρώπων, να προκαλούν τέτοια αναταραχή;

Μία απλή απάντηση είναι ότι η αναγνώριση της ύπαρξης των τρανς ως «κανονικών» ανθρώπων θέτει μία σοβαρή πρόκληση στη βαθιά ριζωμένη πεποίθηση ότι η απόδειξη του ότι είμαστε άνθρωποι, αλλά και «άνθρωποι», με την έννοια του καλού, έγκειται στην συγκεκριμένη επιτέλεση επίσης συγκεκριμένων *έμφυλων* πρακτικών. Αυτό σημαίνει, για παράδειγμα, ότι όσοι έχουν θηλυκά αναπαραγωγικά όργανα εγκαλούνται να γίνουν άτομα που θέλγονται από το να είναι «τρυφερές», «κομπές», «νοικοκυρές» και εν καιρώ μητέρες. Όσοι δεν έχουν αυτά τα όργανα, θα πρέπει να μην επιθυμούν να είναι τα παραπάνω, και, οπωσδήποτε, ακό-

μα κι αν επιθυμούν, να μην είναι. Τα άτομα που δεν συμμορφώνονται προς την πρωτοκαθεδρία του φαινομενικά αυτονόητου «βιολογικού» φύλου και που με διαφορετικούς τρόπους παρεμβαίνουν σε αυτό, είτε με την παρενδυσία είτε και περισσότερο «διεισδυτικά» (με ορμόνες ή χειρουργικές επεμβάσεις), αποτελούν άρα τόσο ένα είδος «ακατανόητου» όσο και ένα είδος απειλής, για την ασφάλεια των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται για την αναπαραγωγή μίας κρίσιμης πολιτικής ιεραρχίας. Ουσιαστικά, οι διεμφυλικοί άνθρωποι με τη συμπεριφορά τους αμφισβητούν την «αλήθεια» που η κοινωνία θέτει ως πρωταρχική, εκείνη μιας υποτιθέμενα αντικειμενικής και αυτονόητης βιολογίας. Αντίθετα, θέτουν ως πρωτεύουσα μιαν άλλη αλήθεια, τη «δική τους» εσωτερική αλήθεια, και επεμβαίνουν στο βιολογικό στερέωμα, σε όποιο βαθμό επιλέγουν, έτσι ώστε να επαναπροσδιορίσουν το σώμα.

Στον κόσμο που ζούμε, όμως, η ίδια η πράξη της αποκαθήλωσης, σε οποιοδήποτε επίπεδο, της «αντικειμενικής αλήθειας» του βιολογικού στερεώματος του φύλου αποτελεί μία πράξη που απαιτεί θάρρος. Φυσικά, αυτή γίνεται ορατή από την κυρίαρχη κουλτούρα ως πράξη «δειλίας» και, συχνά, διαβάζεται ως τεκμήριο ενός ήθους «κάλπικου». Σαν κάποιος-α να θέλει να παραχαράξει την πραγματικότητα για να «περάσει» ως κάτι άλλο απ' αυτό που «πραγματικά» είναι.

Ακόμα κι όταν φетиχοποιούνται και εξωτικοποιούνται τα διεμφυλικά σώματα ή οι σεξουαλικότητες που

τα συναρθρώνουν, ακόμα κι όταν «καταναλώνονται» μέσω της πορνείας ή πορνογραφικών αναπαραστάσεών τους, ακόμα και τότε καταστέλλονται για να περιχαρ-
κωθούν ως «αποκείμενα». Σκιαγραφούνται ως προβλη-
ματικά σώματα μιας θεωρούμενης ως «υπερχειλίζου-
σας» σεξουαλικότητας, «ενδιάμεσα» του ανθρώπινου
και του ζώδους, εξ ορισμού ανήθικα μιας και για τα
κυρίαρχα πολιτισμικά μάτια είναι, ούτε λίγο ούτε πολύ,
«απατεώνες».

Είναι σαφές το πόσο υποκριτική είναι η στάση αυ-
τή. Βρισκόμαστε άλλωστε σε μία οικονομική κρίση η
οποία συνδέεται με τη νοσηρή διατήρηση ενός αφηγή-
ματος μιας υποτιθέμενα οργανικής σύνδεσης ανάμεσα
στο «συμβολικό» και το «πραγματικό», στους οικο-
νομικούς δείκτες των κρατών και την ποιότητα ζωής
των πολιτών για παράδειγμα, ενώ, βέβαια, ακόμα και
ο κανόνας του χρυσού έχει καταρτηθεί εδώ και καιρό.
Ωστόσο, οι αγοραπωλησίες επισφαλών δανείων, οι δι-
άφορες «πυραμίδες» ή «φούσκες» που αποτελούσαν το
νομιμοποιημένο «ψωμοτύρι» των δημοσιονομικών των
περισσότερων εθνών-κρατών της δύσης, δεν προσδιο-
ρίζονται, ευρέως τουλάχιστον, ως «απατεωνιές». Και,
βεβαίως, το ότι το χρήμα δεν αντιστοιχεί σε καμία πο-
σότητα χρυσού εννοείται πως δεν αποτελεί πια απατε-
ωνιά κανενός είδους.

Το ανθρώπινα υποκείμενα είναι σύνθετα, δημιουρ-
γικά, ενδιαφέροντα, αντιφατικά, και οπωσδήποτε πολύ
παραπάνω από την εκάστοτε «φύση» που μπορεί να

τους αποδίδεται από ειδήμονες ή άλλους. Τα διαφορετικά είδη βίας που υφίστανται οι διεμφυλικοί άνθρωποι θα πρέπει να θεαθούν ως φοβικές αντιδράσεις μιας κοινωνίας που γνωρίζει, εντέλει, ότι δεν έχει καμία σχέση η κανονιστική επιτέλεση του φύλου με το αν είναι ή όχι «καλός» κάποιος άνθρωπος· ως φοβικές αντιδράσεις μιας κοινωνίας που υποψιάζεται ότι η σεξουαλικότητα και τα φύλα είναι πολύ πιο σύνθετα και ρευστά ζητήματα· ως φοβικές αντιδράσεις μιας κοινωνίας η οποία ψάχνει απεγνωσμένα να βρει κάποια σταθερά σημεία και, αντί να τα αναζητά αλλού -στο πώς συσχετιζόμαστε η μία με την άλλη, ο ένας με την άλλη, για παράδειγμα, ή στο πώς δεχόμαστε να μας κυβερνούν και πώς όχι-αναζητά αποκούμπα σταθερότητας στην απροβλημάτιστη αποδοχή του μύθου περί της ύπαρξης κάποιας αναγκαίας οργανικής σύνδεσης ανάμεσα στη φύση και την ταυτότητα, στο σώμα και τη συνείδηση, εντέλει μεταξύ της εξουσίας και του δικαίου.

Το ανά χείρας εγχειρίδιο αποτελεί μία παρέμβαση που μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην αναβάθμιση και βελτίωση του επιπέδου του δημόσιου λόγου με βάση τον άξονα του σεβασμού προς τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως των τρόπων έκφρασης του φύλου τους. Τέτοιου τύπου οδηγοί επικοινωνίας σχετικά με τους διεμφυλικούς ανθρώπους έχουν εκδοθεί ήδη σε πολλές χώρες και από πολλούς φορείς και συλλογικότητες. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο οδηγός που έχει εκδοθεί από τον δημοσιογραφικό οργανισμό Associated

Press ο οποίος δίνει κατευθύνσεις για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να γίνεται αναφορά σε πληθώρα θεμάτων, ιδιοτήτων και ταυτοτήτων. Από το 2000 η έκδοση του *AP Stylebook* προβλέπει και αναφέρει ρητά ότι οι δημοσιογράφοι θα πρέπει να χρησιμοποιούν το γένος που το ίδιο το άτομο προτιμά και στην περίπτωση που δεν έχουν πρόσβαση στην προτίμηση του ατόμου, να χρησιμοποιείται το γένος που ανταποκρίνεται στο φύλο που παρουσιάζει στη δημόσια ζωή. Βέβαια, υπάρχουν προβλήματα και με τη σύσταση αυτού του οδηγού, όπως, για παράδειγμα, το ότι βάζει ως όρο το να έχει προβεί το άτομο σε κάποιου τύπου «σωματική παρέμβαση» για να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στην κατηγορία τρανς. Επίσης, έχει ασκηθεί κριτική κι από φορείς που εκπροσωπούν τρανς άτομα για συγκεκριμένες συστάσεις του εν λόγω οδηγού. Παρ' όλα αυτά, αποτελεί μία χειροπιαστή ένδειξη της αναγνώρισης της αναγκαιότητας εγκαθίδρυσης ενός είδους δημοσίου λόγου που θα προστατεύει τα δικαιώματα των διεμφυλικών ανθρώπων.

Στην Ελλάδα έως τώρα δεν υπάρχει κάτι παρόμοιο. Και μόνο γι' αυτόν τον λόγο, η έκδοση στην οποία προβαίνει το Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών, με την πένα της Μαρίνας Γαλανού και επιστημονική επιμέλεια του Αναπλ. Καθηγητή Κώστα Γιαννακόπουλου, θα ήταν πολύτιμη. Το γεγονός ότι πρόκειται και για μία προσεγμένη δουλειά, η οποία, πέρα από την εξαιρετικά χρήσιμη καταγραφή όρων εν είδει γλωσσαρίου, επεκτείνεται και στην ταυτοποίηση και συνοπτική απο-

δόμηση διάχυτων στερεοτύπων και μύθων που αναπαριστούν στρεβλά ανθρώπους οι οποίοι εκφράζουν διαφορετικά το φύλο τους, καθιστά την έκδοση ιδιαίτερης σημασίας.

Σχετικά με τα περιεχόμενα

Λίγα λόγια τώρα για τα περιεχόμενα της έκδοσης. Στο πρώτο μέρος της έκδοσης καταγράφονται διάφοροι όροι και προτείνεται μια ορισμένη χρήση τους σχετικά με διαφορετικές ταυτότητες φύλου. Όπως λέει και η συγγραφέας στο εισαγωγικό σημείωμα, προφανώς οι όροι βρίσκονται υπό διαμόρφωση. Ωστόσο, η παρούσα καταγραφή και πρόταση συνιστά μια πολύ ενδιαφέρουσα και σημαντική παρέμβαση όσον αφορά την ορολογία αλλά και την απεύθυνση σε άτομα με ταυτότητες φύλου οι οποίες ενδεχομένως μπερδεύουν τον «κανόνα» της ελληνικής γλώσσας.

Στο δεύτερο μέρος καταγράφονται δέκα από τα κυρίαρχα στερεότυπα με τα οποία αναπαρίστανται οι τρανς άνθρωποι στην Ελλάδα. Συγχρόνως, παρέχεται μία σύντομη και περιεκτική εξήγηση του γιατί δεν ευσταθεί ως πραγματικότητα το κάθε ένα απ' αυτά. Ακολουθεί μία ενότητα στην οποία παρατίθενται απευθείας αποσπάσματα από τον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, τα οποία καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο τα στερεότυπα «περνάνε» στο δημόσιο λόγο ως εάν να

ήταν «η αλήθεια» και όχι προϊόντα τρανσφοβικών πολιτισμικών μορφωμάτων. Μετά από την παράθεση των παραδειγμάτων αυτών, παρέχονται εναλλακτικές για την καλύτερη διαχείριση της επικοινωνίας από τους επαγγελματίες των μαζικών μέσων επικοινωνίας αλλά και άλλους. Οι προτάσεις συνάδουν με τις αντίστοιχες που έχουν υιοθετηθεί από τα ΜΜΕ άλλων χωρών, όπως των ΗΠΑ ή της Αγγλίας, μετά από παρόμοιες παρεμβάσεις συλλογικοτήτων στις χώρες αυτές. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο κεντρικός κανόνας ότι θα πρέπει να χρησιμοποιείται πάντα το γένος που αντιστοιχεί στην ταυτότητα φύλου που προτάσσει ο άνθρωπος για τον/την οποίο/α γίνεται λόγος. Ένα άλλο παράδειγμα πρότασης που έχει υιοθετηθεί ως επί το πλείστον από τα μέσα επικοινωνίας άλλων χωρών είναι η προτίμηση στον όρο «επαναπροσδιορισμός φύλου» αντί της «διόρθωσης φύλου». Όπως εξηγεί και η συγγραφέας, «το φύλο δεν είναι “χαλασμένο” ώστε να “διορθωθεί”». Η επέμβαση στα γεννητικά όργανα, όπου και όποτε επιλέγεται, αποτελεί μία επέμβαση επαναπροσδιορισμού του φύλου (sex reassignment surgery) και όχι διόρθωσής του.

Ακολουθεί μία περιεκτική περιγραφή του πώς το υπάρχον νομικό πλαίσιο επηρεάζει την καθημερινή ζωή διεμφυλικών ανθρώπων. Ειδικά προβλήματα γεννά η απαίτηση να αντιστοιχεί η αναφορά φύλου στο δελτίο ταυτότητας με το φύλο του υποκειμένου που παρουσιάζεται στη δημόσια υπηρεσία ή το ταχυδρομείο. Ως εκ

τούτου μία τυπική διαδικασία γρήγορης και προσιτής Νομικής Αναγνώρισης Ταυτότητας Φύλου τίθεται από το Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ) ως βασικό ζητούμενο. Στη συνέχεια εξετάζονται και αποδομούνται 9 μύθοι που η συγγραφέας εκτιμά ότι εμποδίζουν την υλοποίηση μιας νομικής τροποποίησης, ώστε να διευκολύνεται η διαδικασία Νομικής Αναγνώρισης Ταυτότητας Φύλου. Όπως και με τα στερεότυπα που εντοπίζονται στην κάλυψη των μαζικών μέσων επικοινωνίας στην Ελλάδα, έτσι και με την παράθεση των μύθων που εντοπίζει το ΣΥΔ, παρέχεται συγχρόνως και μία συνεκτική εξήγηση του σαθρού εδάφους που στηρίζει τους μύθους αυτούς.

Ακολουθούν ενότητες με κατατοπιστικές πληροφορίες και προτάσεις για το πώς μπορούν να γίνουν πιο δίκαια κοινωνικά περιβάλλοντα οι χώροι στους οποίους διαβιούν οι διεμφυλικοί άνθρωποι: Οικογένεια, Σχολείο – Εκπαίδευση, Αστυνομία – Σωφρονιστικά καταστήματα και Υπηρεσίες Υγείας. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί η εμφάνιση του ζητήματος του αν και μέχρι ποιου σημείου οι προαναφερόμενοι θεσμοί είναι γενικά «μεταρρυθμίσιμοι» ή αν η ανισότητα, ο ριζικός αποκλεισμός και η βία συνιστούν θεμελιώδη χαρακτηριστικά τους. Το δίλημμα αφορά την επιλογή πολιτικής στρατηγικής. Είναι δυνατόν, για παράδειγμα, η αστυνομία, ως κρατικός θεσμός επιφορτισμένος να επιβάλλει την -καθεστηκυία- τάξη να «απαλλαγεί» από τις κοινωνικές προϋποθέσεις αυτής της τάξης, προϋποθέσεις που καθι-

στούν ορισμένους ανθρώπους λιγότερο ανθρώπους; Η κρισιμότητα, ωστόσο, αυτής της συζήτησης δεν ακυρώνει το συγκεκριμένο αγώνα για την απτή διεκδίκηση της ισότητας δικαιωμάτων από εκείνους και εκείνες που τα στερούνται.

Η έκδοση κλείνει με αναφορά στους ανθρώπους που είναι intersex ή τους μεσοφυλικούς, όπως προτείνει το ΣΥΔ, καθώς, όπως υπογραμμίζεται, στην Ελλάδα συχνά το σύστημα υγείας αντιμετωπίζει τους τρανς ως εάν να ήταν intersex, συγχέοντας ένα ζήτημα διαφορετικής από την διπολική φυσιολογίας, με ένα ζήτημα διαφορετικής ταυτοποίησης ή έκφρασης, ανεξαρτήτως φυσιολογίας. Σύμφωνα με το παρόν εγχειρίδιο, αυτές οι δύο κατηγορίες ανθρώπων είναι ρητά ξεχωρες. Ενδεχομένως να μην ήταν απαραίτητη μία τόσο σκληρή περιχαράκωση των δύο κατηγοριών, καθώς η κοινωνική πραγματικότητα μπορεί να φέρει παραδείγματα διεμφυλικών ανθρώπων που μπορεί και να είναι και ανατομικά intersex. Σε κάθε περίπτωση όμως, το ΣΥΔ κάνει αυτήν τη διαφοροποίηση κυρίως για να δώσει έμφαση στο ότι το σύστημα υγείας στην Ελλάδα φαίνεται ότι προσπαθεί να παθολογικοποιήσει τη διεμφυλική ταυτότητα μέσω της αστήρικτης εγγραφής της σε ένα προβληματικό, υποτίθεται, βιολογικό σώμα. Άλλωστε, ταυτόχρονα, το εγχειρίδιο τονίζει ότι θα πρέπει να πάψει η εγγραφή των intersex ταυτοτήτων σε αυτό το έδαφος της παθολογίας.

Στο τέλος της έκδοσης υπάρχει μία σύντομη βιβλι-

ογραφία με κάποιες χρήσιμες αναφορές σε βιβλία, άρθρα, και ιστότοπους με υλικό που αφορά το θέμα.

– / –

Συνολικά, πρόκειται για μία εξαιρετικά χρήσιμη και σημαντική συμβολή στο δημόσιο λόγο στην Ελλάδα εν γένει. Παρόλο που η ύπαρξη διακρίσεων και η (θεσμική και μη) έκφραση τρανσφοβίας είναι μια -σχεδόν- παγκόσμια πραγματικότητα, σε κάποιες κοινωνίες οι διεμφυλικοί άνθρωποι έχουν ολοένα και περισσότερο τη δυνατότητα να αποκτούν θέσεις υψηλού κύρους. Μένοντας στον ακαδημαϊκό χώρο, μπορούμε να αναφερθούμε στις καθηγήτριες Sandy Stone στις ΗΠΑ και την Raewyne Connell στην Αυστραλία που αποτελούν παραδείγματα διακεκριμένων επιστημόνων και πανεπιστημιακών δασκάλων. Εκτιμώ ότι το ανά χείρας εγχειρίδιο συμβάλλει στην επίτευξη μίας θεσμικής ορατότητας των τρανς ανθρώπων και οπωσδήποτε φέρνει με σθένος και αξιοπιστία την παρουσία τους στο τραπέζι της διαπραγμάτευσης για το πώς θα αναπαρίσταται η κοινωνική πραγματικότητα στα μαζικά μέσα επικοινωνίας. Στο βαθμό που οι συστάσεις της έκδοσης θα κυκλοφορήσουν τόσο σε επαγγελματίες των ΜΜΕ όσο και σε άλλους εργαζόμενους στην εκπαίδευση, στο σύστημα υγείας και αλλού, μπορούν να συμβάλουν χειροπιαστά στον αγώνα για ίσα δικαιώματα σε όλους-ες, ανεξαρτήτως της ταυτότητας φύλου που μπορεί να εκφράζουν. Συγχρόνως συμβάλλει σε μία αναβάθμιση του επιπέδου του δημοσίου λόγου,

με την έννοια ότι παρέχει ένα σημαντικό εργαλείο προκειμένου να επαναπροσδιοριστεί το δημοκρατικό ιδεώδες που αυτός διατείνεται ότι υπηρετεί.

Αλεξάνδρα Χαλκιά
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνιολογίας,
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και Ψυχολογίας,
Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Αθήνα, 10 Σεπτεμβρίου 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ ΦΥΛΟΥ. ΔΙΕΜΦΥΛΙΚΟΣ-Η. ΤΡΑΝΣ

Ταυτότητα φύλου

Η *ταυτότητα φύλου* (gender identity) γίνεται κατανοητή ως ο εσωτερικός και ατομικός τρόπος με τον οποίο το φύλο γίνεται αντιληπτό από τα άτομα, που μπορεί να συμπίπτει ή και να μη συμπίπτει με το φύλο που προσδιορίστηκε κατά τη γέννηση και συμπεριλαμβάνει την ατομική εμπειρία του σώματος. Αυτή μπορεί να εμπειριέχει αλλαγές στην εμφάνιση του σώματος ή αλλαγές μέσω φαρμακολογίας, χειρουργικής ή άλλων τρόπων, εφόσον επιλέχθηκαν ελεύθερα. Επίσης περιλαμβάνει άλλες εκφράσεις του φύλου όπως την ένδυση, τον τρόπο ομιλίας και έκφρασης.

Διεμφυλικό (απόδοση του αγγλικού transgender) ονομάζεται ένα άτομο του οποίου το κοινωνικό φύλο (εμφάνιση, συμπεριφορά, καταμερισμός εργασίας) διαφο-

ροποιείται από το ανατομικό φύλο ή αλλιώς το φύλο που καταγράφηκε νομικά κατά τη γέννηση¹.

Ο όρος διεμφυλικός-ή περιλαμβάνει, δηλαδή, όλες τις εκφράσεις και ταυτότητες φύλου που διαφέρουν απ' το καταγεγραμμένο ανατομικό φύλο.

Είναι όρος – ομπρέλα που συμπεριλαμβάνει τα παρενδυτικά άτομα, crossdressers, drag queens, drag kings, ανθρώπους που βρίσκονται είτε στο στάδιο της μετάβασης (transition) είτε έχουν ολοκληρώσει την μετάβασή τους, είτε έχουν κάνει είτε δεν έχουν κάνει επέμβαση επαναπροσδιορισμού φύλου.

Τρανς. Η επιθυμητή ορολογία

Ωστόσο, επειδή ως νεολογισμός ο διεμφυλικός-ή είναι δύσχρηστος όρος, προτιμάται ο πιο σύντομος, εύχρηστος και διεθνής όρος **τρανς**, ο οποίος είναι αποδεκτός και αγκαλιάζει όλη την κοινότητα των ανθρώπων που η ταυτότητα ή έκφραση φύλου τους διαφοροποιείται από το ανατομικό φύλο.

1. Ο ορισμός του διεμφυλικού ατόμου πρωτοσυναντάται στο βιβλίο: *Σεξουαλικότητα : Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας / Συλλογικό έργο*, Anne Bolin, Judith Butler, Κώστας Γιαννακόπουλος, Deborah A. Elliston, Roger N. Lancaster, Nicole – Claude Mathieu, Esther Newton, Gayle Rubin, Paola Tabet, Carole S. Vance, Jeffrey Weeks, Kath Weston · επιμέλεια Κώστας Γιαννακόπουλος · επιμέλεια σειράς Ευθύμος Παπαταξιάρχης. – 1η έκδ. – Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2006.

Σε όλο το υπόλοιπο εγχειρίδιο θα χρησιμοποιούμε, λοιπόν, τον όρο *τρανς* / *άνθρωποι* / *άτομα* / *γυναίκες* / *άντρες* ως πιο απλό, κατανοητό αλλά και διεθνώς αποδεκτό.

Είναι η επιθυμητή ορολογία που καλύπτει την κοινότητά μας.

ΑΛΛΟ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ, ΑΛΛΟ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΦΥΛΟΥ

Συχνά πολλοί άνθρωποι συγχέουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ενός προσώπου, με την ταυτότητα φύλου, κάτι το οποίο δεν είναι σωστό, καθώς η ταυτότητα φύλου και ο σεξουαλικός προσανατολισμός είναι δύο εντελώς διαφορετικά θέματα.

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός, θα πρέπει να γίνεται κατανοητός ως η έκφραση συναισθηματικής ή και σεξουαλικής έλξης, είτε προς το έτερο είτε προς το ίδιο, είτε και προς τα δύο φύλα (ετεροφυλοφιλία, ομοφυλοφιλία, αμφιφυλοφιλία αντιστοίχως).

Η ταυτότητα φύλου σχετίζεται αποκλειστικά και μόνο με τον αυτοπροσδιορισμό του φύλου ή την ατομική αίσθηση για το φύλο μας.

Πολλοί άνθρωποι θεωρούν μάλιστα ότι μία τρανς γυναίκα πρέπει να θέλει να έλκεται μόνο από άντρες ή αντιστοίχως ένας τρανς άντρας μόνο από γυναίκες, πράγμα που είναι ασφαλώς λανθασμένο. Διότι υπάρ-

χουν τρανς γυναίκες που έχουν είτε ετερόφυλη, είτε ομόφυλη είτε και αμφιφυλόφιλη σεξουαλική συμπεριφορά. Ομοίως και οι τρανς άντρες.

Σε κάθε περίπτωση, αφενός μεν ο σεξουαλικός προσανατολισμός δε σχετίζεται με την ταυτότητα φύλου, αφετέρου το στάτους ενός τρανς ανθρώπου προσδιορίζεται μόνο από την ταυτότητα ή και έκφραση φύλου του/της.

ΑΥΤΟΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ. ΑΠΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΡΑΝΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Η έννοια του αυτοπροσδιορισμού

Επειδή ακριβώς η ταυτότητα και έκφραση φύλου είναι εσωτερικός τρόπος αντίληψης του φύλου, είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι για τους τρανς ανθρώπους η έννοια του αυτοπροσδιορισμού είναι ιδιαίτερα σημαντική. Για την ακρίβεια είναι κεφαλαιώδης.

Δεν μπορούμε και δεν έχουμε δικαίωμα να ετεροπροσδιορίσουμε έναν τρανς άνθρωπο. Με λίγα λόγια κανείς-καμία δεν μπορεί να πει σε έναν τρανς άνθρωπο αν είναι ή δεν είναι τρανς. Ο/η ίδιος-α και μόνο μπορεί να αυτοπροσδιορίζεται και να κατατάσσει τον εαυτό του/της εντός ή εκτός κοινότητας.

Πολλώ δε μάλλον, κανείς και καμία δεν μπορεί να βάλει ένα μέτρο, του «πόσο τρανς» είναι κάποιος άνθρωπος. Προφανώς υπάρχουν διαφοροποιήσεις, οι οποίες όμως δεν μπορούν να μπαίνουν αυθαίρετα από κανέ-

ναν – καμία: ο κάθε άνθρωπος ως αυτόνομο σώμα είναι ελεύθερος-η να κατατάξει και να αυτοπροσδιορίσει τον εαυτό του όπως νομίζει.

Με βάση, λοιπόν, τον αυτοπροσδιορισμό ενός τρανς ανθρώπου, το κάθε πρόσωπο μπορεί να αυτοπροσδιορίσει τον έμφυλο (ή μη) ρόλο του, αν κι εφόσον το επιθυμεί. Ως τρανς γυναίκα, τρανς άντρας ή με οποιονδήποτε άλλο έμφυλο ή μη ρόλο αυτοπροσδιορίζεται.

Ο αυτοπροσδιορισμός ως προς την έμφυλη ή μη κατάσταση είναι, ας μας επιτραπεί, η θεμελιώδης συνθήκη της τρανς κοινότητας.

Απεύθυνση προς τους τρανς ανθρώπους

Συχνά βλέπουμε είτε στα μέσα ενημέρωσης είτε σε άλλα μέσα να αναφέρουν ή να απευθύνονται προς έναν/μία τρανς άνθρωπο στο λάθος γένος και φύλο. Βλέπουμε πηχυαίους τίτλους εφημερίδων, όπως για παράδειγμα «ο άντρας που έγινε γυναίκα».

Πάντα απευθυνόμαστε προς έναν/μία τρανς άνθρωπο σύμφωνα με τον έμφυλο ρόλο με τον οποίο ο/η ίδιος/ίδια αυτοπροσδιορίζεται. Αν αυτοπροσδιορίζεται ως τρανς γυναίκα, η απεύθυνση είναι πάντοτε στο θηλυκό γένος. Ομοίως προς τους τρανς άντρες, πάντοτε στο αρσενικό γένος.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ετεροκανονικότητα

Ετεροκανονικότητα είναι η αντίληψη ότι η ετεροφυλοφιλία είναι ο μοναδικός «φυσιολογικός» σεξουαλικός προσανατολισμός. Προϋποθέτει ότι υπάρχουν μόνο δύο ανατομικά και κοινωνικά φύλα και αναφέρεται στην τρόπον τινά θεσμοθέτηση της ετεροφυλοφιλίας σε μια κοινωνία, όπου αποκλίσεις από τον ετεροφυλοφιλικό προσανατολισμό και τον δυϊσμό του φύλου περιθωριοποιούνται, αγνοούνται ή καταπιέζονται από τις κοινωνικές πρακτικές, απόψεις και πολιτικές.

Queer άνθρωποι

Ο όρος αυτός πρωτοεμφανίστηκε στην αγγλική γλώσσα τον 16ο αιώνα, ως δάνειο από το γερμανικό queer (=κάθετα, σε ορθή γωνία ή διαγώνια). Από τον 19ο αιώνα

μέχρι τις μέρες μας, αρχικά αναφέρθηκε στους γκέι άντρες και στη συνέχεια σε ανθρώπους που η συνείδηση του εαυτού τους βρίσκεται μακριά από τις νόρμες της ετεροκανονικότητας και της διπολικής αντίληψης για το φύλο. Σήμερα αναφέρεται επίσης σε μια ριζοσπαστική, εναλλακτική θεώρηση του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας ή έκφρασης φύλου ως σημαντικών πεδίων αυτοπροσδιορισμού, ψυχικών και αισθητικών. Με αυτή την έννοια, το ποιος είναι queer ορίζεται σε σχέση μάλλον με έναν τρόπο αντίληψης παρά με συγκεκριμένες πρακτικές.

Επιτελεστικότητα του φύλου («performativity»)

Τον όρο εισήγαγε από τη γλωσσολογία στις Σπουδές Φύλου η Τζούντιθ Μπάτλερ. Αναθεωρώντας τη σχέση ανατομικού και κοινωνικού φύλου (sex & gender), η Μπάτλερ υποστηρίζει ότι το ανατομικό και το κοινωνικό φύλο δεν είναι παρά επιτελέσεις (performances), οι οποίες αποκτούν ισχύ και εξουσία μέσω των επαναλαμβανόμενων πράξεων των υποκειμένων. Κατά συνέπεια, φύλο δεν είναι αυτό που είμαστε, αλλά αυτό που επιτελούμε².

2. Φυλο-παιδεία, www.thefylis.uoa.gr/fylopedia

Μη τρανς - cis άνθρωποι

Η ορολογία που χρησιμοποιείται διεθνώς για τους ανθρώπους που δεν είναι τρανς, δηλαδή που η ταυτότητα και έκφραση φύλου τους συμπίπτει με το φύλο που καταγράφηκαν κατά τη γέννηση, είναι **cisgender** ή πιο σύντομα **cis** άνθρωποι. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται βεβαίως και οι γκέι άντρες, οι λεσβίες γυναίκες, οι αμφιφυλόφιλοι άντρες και γυναίκες και βεβαίως οι ετεροφυλόφιλοι. Είναι όλοι οι άνθρωποι που δεν είναι τρανς. Δεν έχουμε εντοπίσει κάποια ακριβή απόδοση του όρου αυτού και δε θα επιχειρήσουμε να το κάνουμε αυθαίρετα.

Genderqueer

Genderqueer αυτοπροσδιορίζονται άνθρωποι που αισθάνονται ότι δεν επιθυμούν να κατηγοριοποιούνται σε κανένα σύστημα διπολικής αντίληψης των φύλων· άνθρωποι που η συνείδηση του εαυτού τους για το φύλο ενδεχομένως είναι ουδέτερη ή σχετίζεται με την αντίληψη της ρευστότητας των φύλων (genderfluid).

Συχνά χρησιμοποιείται στα ελληνικά ο όρος «φυλοπαράξενος», που μπορεί να είναι ακριβής ως μετάφραση, όμως δεν αποδίδει την πραγματική σημασία του όρου.

Πρέπει, ωστόσο, πάντοτε να γίνεται σεβαστός ο αυτοπροσδιορισμός τους, η αντίληψη που έχουν οι ίδιοι για το φύλο τους.

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ. ΣΕΞΙΣΜΟΣ.
ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ.
ΤΡΑΝΣΦΟΒΙΑ

Ρατσισμός

Ρατσισμό παράγει η αντίληψη ότι οι άνθρωποι δεν είναι ίσοι μεταξύ τους, αλλά διαχωρίζονται σε *ανώτερους* και *κατώτερους*. Είναι ακόμη η απόδοση αρνητικών χαρακτηριστικών σε ομάδες ανθρώπων ή και εναντίον ενός προσώπου λόγω της ταυτότητάς του. Η απαρχή των ιδεών του ρατσισμού σχετίζεται με φυλετικές προσεγγίσεις, ωστόσο επεκτείνεται και εναντίον ομάδων ή προσώπων για λόγους καταγωγής, θρησκείας, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή και έκφρασης φύλου, αναπηρίας, σωματικής κατάστασης και άλλων.

Από τις αντιλήψεις του ρατσισμού πηγάζουν στάσεις και συμπεριφορές μειωτικές και ενίοτε βίαιες απέναντι σε ομάδες ανθρώπων. Αυτό αντανακλάται σε βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις και στερεότυπα και διαιω-

νίζουν ανισότητες και έχουν κακοποιητικό χαρακτήρα κατά μειονοτήτων.

Σεξισμός

Σεξισμό³ ονομάζουμε το σύνολο των προκαταλήψεων και συμπεριφορών που πηγάζουν από τη βίαιη -δηλαδή αυθαίρετα άνιση- δυϊστική ιδεολογία, η οποία βασίζεται στο διαχωρισμό των φύλων σε αρσενικό και θηλυκό.

Έτσι το ένα από τα δύο «κυρίαρχα» ανατομικά φύλα θεωρείται βιολογικά, ηθικά, διανοητικά και κοινωνικά υποδεέστερο του άλλου, επιτρέποντας, ή και θεσμοθετώντας τις εναντίον του συστηματικές διακρίσεις, αρνητικές ή φοβικές κρίσεις, φυσικούς περιορισμούς, αποκλεισμούς, ή και εκδηλώσεις μίσους.

Ο σεξισμός αφορά στις πεποιθήσεις που οδηγούν σε αυθαίρετες διακρίσεις με βάση τα στερεότυπα του φύλου και μόνο, στο πλαίσιο της πατριαρχικής κοινωνίας, όπως αυτή πραγματώνεται με διάφορες μορφές ανά τον κόσμο. Η πατριαρχική κοινωνία μάλιστα -το είδος της κοινωνίας που στηρίζεται στην ιδέα της «φυσικής» ανωτερότητας του άνδρα και ιεραρχεί τις κοινωνικές, οικονομικές και ηθικές δομές της με γνώμονα την προ-

3. Πηγή ορισμού: Φύλο Συκής <http://www.fylosykis.gr/2012/11/%CF%84%CE%B9%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%BF-%CF%83%CE%B5%CE%BE%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/>

τοκαθεδρία του αρσενικού σε σχέση με το θηλυκό αλλά και κάθε άλλης έκφρασης ή ταυτότητας φύλου άτομο, αλλά και την ανδροκρατία της εξουσίας- αποτελεί και το γενεσιουργό αίτιο και διαμορφώνει το πλαίσιο για τις σεξιστικές ιδεολογίες και συμπεριφορές, αλλά και το αποτέλεσμα του συνόλου των πρακτικών αυτών στη διάρκεια των αιώνων.

Ο σεξισμός είναι σαφώς μία έκφραση ρατσισμού με διαβρωτική δράση που δε γίνεται αντιληπτή, διότι δικαιολογείται πολλές φορές είτε ως αστεϊσμός είτε αποσιωπάται ή ακόμη και γίνεται σιωπηρά αποδεκτός από τα θύματά του.

Διακρίσεις, Τρανσφοβία. Διάκριση λόγω ταυτότητας φύλου

Δεν υπάρχει τεκμηριωμένος διεθνής ορισμός για την έννοια της διάκρισης. Οι περισσότεροι διεθνείς οργανισμοί αποφεύγουν να δώσουν έναν καθολικό ορισμό της έννοιας της διάκρισης διότι σε κάθε περίπτωση οι πηγές και οι αιτίες τους καθορίζουν με διαφορετικό τρόπο την εννοιολόγησή τους. Σημειώνουν μάλιστα ότι είναι αντιδεοντολογικό και λανθασμένο να δίνεται ένας γενικός ορισμός.

Διάκριση για λόγους ταυτότητας φύλου ή έκφρασης φύλου είναι κάθε αντιμετώπιση, συμπεριφορά, μεταχείριση, λόγος ή πράξη, που υποβιβάζει τους τρανς αν-

θρώπους σε θέση μη ισοτιμίας, μειονεξίας, προσβολής της προσωπικότητας, άνισης μεταχείρισης, απόρριψης ή απαξίωσης, λόγω της ταυτότητας ή έκφρασης του φύλου τους.

Τρανσφοβία ονομάζουμε όλο το φάσμα της έκφρασης εχθρικών, φοβικών ή εκφράσεων δυσφορίας, αποστροφής, μισαλλοδοξίας ή και μίσους κατά των τρανς ανθρώπων λόγω της ταυτότητας ή έκφρασης φύλου τους. Συνώνυμοι όροι είναι ο τρανσμισογυνισμός⁴ (όταν αναφέρεται σε τρανς γυναίκες) και η τρανσμισαλλοδοξία. Εδώ θα πρέπει να διαχωρίσουμε την τρανσφοβία από την ομοφοβία και την λεσβοφοβία (τις αντίστοιχες εκφράσεις κατά γκέι και λεσβιών), αφενός για πολιτικούς λόγους κατάδειξης της μισαλλοδοξίας που υφίστανται οι τρανς άνθρωποι, κυρίως όμως διότι οφείλονται στην ταυτότητα και έκφραση φύλου και όχι στο σεξουαλικό προσανατολισμό· ακόμη όμως και διότι οι διακρίσεις που υφίστανται τρανς άνθρωποι όπως άριστα περιγράφει ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, απαντώνται μόνο στην υποομάδα των τρανς ανθρώπων⁵:

4. Trans-misogyny primer / by Julia Serano: <http://www.juliaserano.com/av/TransmisogynyPrimer-Serano.pdf>

5. *Ανθρώπινα δικαιώματα και Ταυτότητα Φύλου*, Thomas Hammarberg, 2010. Έκθεση του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Μεταφρασμένη στα ελληνικά από το Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών

Η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των τρανς ατόμων σε μεγάλο βαθμό περιφρονείται, δεν δεικνύεται το ενδιαφέρον, παρ' όλο που τα προβλήματά τους είναι πολύ σοβαρά και συναντώνται μόνο σ' αυτή την ομάδα. Τα τρανς άτομα αντιμετωπίζουν στο μέγιστο διακρίσεις, μισαλλοδοξία και απειρίφραστη βία. Τα βασικά τους ανθρώπινα δικαιώματα καταστρατηγούνται, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στη ζωή, του δικαιώματος στην φυσική τους ακεραιότητα και αξιοπρέπεια, του δικαιώματος στην υγεία.

Ακόμη θα πρέπει να σημειώσουμε ότι σύμφωνα με αρκετούς θεωρητικούς, η τρανσφοβία (όπως και η ομοφοβία και η λεσβοφοβία) συνδέονται με το σεξισμό και έλκουν τις ρίζες τους απ' αυτόν.⁶

Θα επιχειρήσουμε να τις δούμε με όσο πιο ενιαίο τρόπο και δίχως να χάσουμε την ευρύτερη εικόνα. Γι' αυτό ακριβώς θα ξεκινήσουμε από τη μη αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, που συχνά γίνεται ο κατ' εξοχήν λόγος που οι τρανς άνθρωποι υφίστανται διακρίσεις.

Θα αναφερθούμε βεβαίως εκτενέστερα σε ξεχωριστό κεφάλαιο, ας σταθούμε όμως εδώ στο γεγονός ότι

6. βλέπε: Julia Serano. *Whipping Girl: A Transsexual Woman on Sexism and the Scapegoating of Femininity*, Seal Press, 2007, και: Norton, Jody (1997). "Brain Says You're a Girl, But I Think You're a Sissy Boy": Cultural Origins of Transphobia". *International Journal of Sexuality and Gender Studies*. 2, Number 2 (2): 139–164.

αν δεν αναγνωρίζεται η υπόσταση, η κοινωνική κατάσταση των τρανς ανθρώπων, τότε αυτό γίνεται συχνά η αιτία που οι τρανς άνθρωποι δεν αντιμετωπίζονται με ισότιμο τρόπο.

Συγκεκριμένα: καθημερινά ζητήματα, όπως η παραλαβή ενός δέματος από το ταχυδρομείο, το άνοιγμα ενός τραπεζικού λογαριασμού, ή πολύ περισσότερο η υποβολή αίτησης για εργασία μπορεί να αποτελέσει πηγή προβλημάτων και να είναι αιτία διακρίσεων και αποκλεισμών αν η ταυτότητα φύλου δεν ταιριάζει με το φύλο έτσι όπως αυτό αναφέρεται στην ταυτότητα. Δεδομένου ότι οι τρανς άνθρωποι εκλαμβάνονται ως ύποπτοι που χρησιμοποιούν πλαστά έγγραφα, εξαναγκάζονται να αποκαλύψουν ότι είναι τρανς χωρίς να το θέλουν στην πραγματικότητα. Αυτό παραβιάζει το δικαίωμά τους στην ιδιωτική ζωή και συχνά οδηγεί σε διακρίσεις και βία.

Διακρίσεις στο χώρο της εκπαίδευσης: πολύ συχνά οι τρανς άνθρωποι λόγω της ταυτότητας ή έκφρασης φύλου τους γίνονται αντικείμενα χλευασμού, μείωσης της προσωπικότητάς τους, προσβλητικών σχολίων, άνισης μεταχείρισης, ή ακόμη και θύματα εκφοβισμού (μπούλινγκ) ή και λεκτικής και σωματικής βίας. Στην Ελλάδα μάλιστα υπάρχουν πάμπολλα περιστατικά τρανς ανθρώπων που αντιμετώπισαν την απόρριψη, έντονη λεκτική ακόμη και σωματική βία. Δύο χαρακτηριστικά περιστατικά που καταγράφηκαν επίσημα ήταν: α) δύο τρανς γυναικών που θέλησαν να εγγραφούν σε νυκτερινό λύκειο για να ολο-

κληρώσουν τις σπουδές τους που είχαν εγκαταλείψει και ο λυκειαρχής δεν τους επέτρεψε να εγγραφούν, β) υπόθεση τρανς μαθήτριας που δέχτηκε ακραία λεκτική και σωματική βία ακόμη και απειλές κατά της ζωής της όταν παραλίγο να την κάψει ζωντανή συμμαθητής της, ενώ ο γυμνασιάρχης όχι μόνο δεν επέτρεψε τα συμβάντα αλλά τα ενθάρρυνε με τη συμπεριφορά του. Πέρα από τα δύο αυτά περιστατικά, γνωρίζουμε πολλές περιπτώσεις τρανς εφήβων που επειδή δεν άντεχαν το κλίμα διακρίσεων και προσβολής της προσωπικότητάς τους, αναγκάστηκαν να το εγκαταλείψουν.

Διακρίσεις στο χώρο της εργασίας: λόγω της μη αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου που έχει ως αποτέλεσμα την ασυμφωνία των εγγράφων τους με την ταυτότητά τους όπως απεικονίζεται στην εξωτερική εμφάνιση, οι τρανς άνθρωποι αντιμετωπίζονται ανισότιμα στους χώρους απασχόλησης και δεν προσλαμβάνονται. Είναι δηλαδή αυτή ακριβώς η ανισότιμη μεταχείριση που αποτελεί αιτία αποκλεισμού από την εργασία. Πέρα, όμως, απ' αυτή την άιση μεταχείριση, γνωρίζουμε και περιστατικά τρανς ανθρώπων που εργάζονταν και όταν η ταυτότητά τους έγινε γνωστή υπέστησαν διακριτική σε βάρος τους μεταχείριση (όπως τρανς γυναίκας ταχυδρόμου που εξαναγκάστηκε να εργάζεται σε αποθήκη για να μη γίνεται ορατή) ή ακόμη και απόλυση.

Διακρίσεις στο χώρο της υγείας και της ασφάλισης: πρώτα απ' όλα λόγω του αποκλεισμού που αντιμετωπίζουν πολλοί τρανς άνθρωποι στο χώρο εργασίας

βρίσκονται ανασφάλιστοι/ες και επομένως δεν έχουν πρόσβαση στο χώρο της υγείας. Τούτο από μόνο του αποτελεί διακριτική μεταχείριση. Ωστόσο ακόμη και οι τρανς άνθρωποι που έχουν δημόσια ασφάλιση αντιμετώπιζουν διακριτική συμπεριφορά απ' το ιατρικό προσωπικό, προσφωνούνται στο λάθος γένος, νοσηλεύονται σε θαλάμους που δεν αντιστοιχούν στην ταυτότητα φύλου τους, γίνονται ακόμη και αντικείμενα παρενοχλήσεων, υποτιμητικής συμπεριφοράς, ακόμη και απαξίωσης της υγείας τους (έχει καταγραφεί μάλιστα περιστατικό τρανς γυναίκας που νοσηλευόταν και όταν ζήτησε νερό δε βρέθηκε κάποιος/α να την εξυπηρετήσει). Αυτός είναι και ένας λόγος που συχνά τρανς άνθρωποι αποφεύγουν να προσφύγουν σε ιατρική βοήθεια και τούτο γίνεται αιτία πλημμελούς αντιμετώπισης των υγειονομικών τους αναγκών και άγνοιας των δυνατοτήτων πρόσβασής τους στο χώρο της υγείας. Ένα ακόμη πρόβλημα που έρχεται να προστεθεί είναι το γεγονός ότι στους ταξινομητικούς καταλόγους ψυχικών διαταραχών εξακολουθούν να συμπεριλαμβάνονται ένομοι που σχετίζονται με την ταυτότητα φύλου. Τέλος οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρίες δεν παρέχουν κάλυψη υγείας σε ανθρώπους που διαπιστώνεται η τρανς υπόστασή τους.

Διακρίσεις σε υπηρεσίες: σε ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών όπως σε ταχυδρομεία, τράπεζες, υπηρεσίες του δημοσίου, αστυνομία υποτιμάται η προσωπικότητα των τρανς ανθρώπων, υπόκεινται σε χλευασμούς και δια-

κριτική μεταχείριση, ενώ υπάρχουν περιπτώσεις που λόγω μη συμφωνίας των στοιχείων ταυτότητας με την εξωτερική εμφάνιση, υπάρχει άρνηση εξυπηρέτησης. Ακόμη δεν πρέπει να παραλείψουμε τις διακρίσεις και τρανσφοβικές συμπεριφορές που αντιμετωπίζουν οι τρανς άνθρωποι όταν θέλουν να ενοικιάσουν σπίτι, όπου συχνά οι ιδιοκτήτες τους το αρνούνται.

Σε αυτό το σημείο σημειώνουμε ότι ο Συνήγορος του Πολίτη, στον «Οδηγό διαφορετικότητας για δημοσίους υπαλλήλους με σκοπό την καταπολέμηση των διακρίσεων», αναφέρει⁷:

Διαχείριση των προβλημάτων από τους δημοσίους υπαλλήλους.

Όπως σε όλες τις περιπτώσεις διακρίσεων, αυτό που απαιτείται κυρίως είναι ενημέρωση και ευαισθητοποίηση. Πρέπει να γίνει κατανοητή η έννοια της ταυτότητας κοινωνικού φύλου και να γίνει σεβαστή η αυτοαντίληψη του καθενός για το φύλο του, ασχέτως των στοιχείων της αστυνομικής του ταυτότητας ή των λοιπών εγγράφων ταυτοποίησης. Όταν γίνεται αντιληπτή μια τέτοια περίπτωση πρέπει να τηρούνται οι ίδιες διαδικασίες με όλους τους υπόλοιπους πολίτες.

7. «Οδηγός διαφορετικότητας για δημοσίους υπαλλήλους με σκοπό την καταπολέμηση των διακρίσεων», σελ 32 - <http://www.synigoros.gr/resources/web.pdf>).

Εδώ ο Συνήγορος του Πολίτη κάνει απολύτως ξεκάθαρο ότι η ταυτότητα φύλου και η αυτοαντίληψη όλων των ανθρώπων σε σχέση με το φύλο τους, ασχέτως των στοιχείων αστυνομικής ταυτότητας πρέπει να γίνεται απολύτως σεβαστή και κατανοητή. Και ακόμη ότι, όταν γίνεται αντιληπτή μία τέτοια περίπτωση, δεν πρέπει να γίνονται διακρίσεις και να τηρούνται οι ίδιες ακριβώς διαδικασίες.

Σε αδρές γραμμές και όσο πιο συμπυκνωμένα μπορούσαμε, παραθέσαμε τις πιο κραυγαλέες διακρίσεις και τρανσφοβικές συμπεριφορές που αντιμετωπίζουν οι τρανς άνθρωποι σε όλο το φάσμα της δημόσιας και ιδιωτικής τους ζωής.

Κύρια αιτία είναι η μη αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, καθώς επίσης η μη επιθυμητή απεύθυνση, η κακοποιητική ορολογία και τα στερεότυπα που θα περιγράψουμε παρακάτω.

ΜΗ ΕΠΙΘΥΜΗΤΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Συχνά στα μέσα ενημέρωσης ηλεκτρονικά ή έντυπα, αναπαράγονται ορολογίες που είτε είναι μη επιθυμητές, είτε απαρχαιωμένες, ακόμη και προσβλητικές.

Τραβεσί – τρανσβετισμός

Ένα κραυγαλέο παράδειγμα είναι ο όρος «τραβεσί». Ο όρος αυτός χρησιμοποιούνταν έως και τα τέλη της δεκαετίας του '90, και ήταν δηλωτικός των τρανς ανθρώπων που δεν έχουν κάνει επέμβαση επαναπροσδιορισμού, επίσης συνολικά των παρενδυτικών ατόμων, ενώ είχε συνδεθεί με τα τρανς άτομα που κάνουν σεξουαλική εργασία. Περαιτέρω τα παράγωγά του, όπως «τρανσβετισμός» είναι συνδεδεμένα με τον ταξινομητικό κατάλογο ψυχικών ασθενειών του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.) καθώς και του αντίστοιχου καταλόγου της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας,

που τον κατατάσσουν ως ψυχική διαταραχή. Συνεπώς είναι ένας απαρχαιωμένος όρος που είναι συνδεδεμένος με αρνητικά χαρακτηριστικά και καθόλου επιθυμητός.

Τρανσέξουαλ – τρανσεξουαλισμός

Επίσης, μη επιθυμητός όρος από μέρος της τρανς κοινότητας, παρότι χρησιμοποιείται συχνά στα μέσα ενημέρωσης, είναι ο όρος τρανσέξουαλ (στα αγγλικά transsexual). Αυτό διότι συνδέει την τρανς κατάσταση με το ανατομικό φύλο (sex στα αγγλικά), ενώ η τρανς υπόσταση συνδέεται με το κοινωνικό φύλο (gender στα αγγλικά) του προσώπου. Γι' αυτό άλλωστε πλέον διεθνώς υιοθετείται απ' την τρανς κοινότητα ο όρος transgender, αντί του transsexual. Επιπλέον, γιατί και αυτός ο όρος είναι συνδεδεμένος με τους ταξινομητικούς καταλόγους ψυχικών διαταραχών, μέσω του παραγώγου του «τρανσεξουαλισμός» (transsexualism). Συνεπώς, αν και μέρος ανθρώπων που αυτοπροσδιορίζονται ως τρανς, θεωρούν τον όρο τρανσέξουαλ επιθυμητό, καλύτερα είναι να αποφεύγεται η χρήση του, για όλους τους παραπάνω λόγους. Για τους ίδιους λόγους από μέρος της τρανς κοινότητας δε θεωρείται επιθυμητός και ο όρος «διαφυλικός-ή» ως ελληνική απόδοση του transsexual.

Τρίτο φύλο

Μία από τις εκφράσεις που απαντώνται στον Τύπο σε αναφορές προς τρανς ανθρώπους, είναι «τρίτο φύλο». Ασφαλώς πρόκειται για μία κακοποιητική έκφραση κατά των τρανς ανθρώπων που βασίζεται στην ετεροκανονική σεξιστική αντίληψη κατά την οποία υπάρχει το «πρώτο» κυρίαρχο φύλο (αρσενικό), το «υποδεέστερο» δεύτερο φύλο (θηλυκό), και οτιδήποτε δεν κατατάσσεται στην διπολική, ετεροκανονική σεξιστική αυτή αντίληψη ονομάζεται «τρίτο φύλο». Εκτός αυτού δε βασίζεται σε κανένα επιστημονικό δεδομένο, καθώς το φύλο ακόμη και στη βιολογική του αντίληψη βασίζεται σε μία ποικιλομορφία συνδυασμού χρωμοσωμάτων που το καθορίζουν. Είναι μία προσβλητική και μη επιθυμητή έκφραση.

Shemale – ladyboy – tranny – τραβέλι

Μη αποδεκτοί επίσης είναι οι αγγλικοί όροι όπως «shemale», «ladyboy», «tranny», ή το ακραίο ελληνικό υβριστικό «τραβέλι», που είτε είναι συνδεδεμένοι με τη βιομηχανία της πορνογραφίας, είτε συνδέουν το πρόσωπο με το μη επιθυμητό φύλο, είτε απλά προσβάλλουν την ίδια την υπόσταση του τρανς ανθρώπου.

Αλλαγή – διόρθωση φύλου

Επίσης μη αποδεκτός θεωρείται ο απαρχαιωμένος όρος «αλλαγή φύλου», καθώς το φύλο δεν «αλλάζει» (δεν είναι μπλουζάκι ή παντελόνι), επαναπροσδιορίζεται. Ομοίως δεν απεικονίζει την πραγματικότητα ο όρος που χρησιμοποιείται συχνά στα μέσα ενημέρωσης «διόρθωση φύλου». Το φύλο δεν είναι «χαλασμένο» ώστε να «διορθωθεί». Η επέμβαση στα γεννητικά όργανα και διαμόρφωση νέων γεννητικών οργάνων (αιδοιοπλαστική – φαλλοπλαστική), ονομάζεται επέμβαση επαναπροσδιορισμού φύλου (από το αγγλικό reassignment ή τον πλήρη όρο: sex reassignment surgery).

Ακρωτηριασμός – ευνουχισμός

Ποτέ δεν χρησιμοποιούμε για πρόσωπα που έχουν κάνει επέμβαση επαναπροσδιορισμού λέξεις όπως «ακρωτηριασμός», «ευνουχισμός», που προσβάλλουν τα πρόσωπα που έχουν ολοκληρώσει πλήρη μετάβαση μετά από επέμβαση, αλλά και επιπλέον δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, αφού είτε μετά από αιδοιοπλαστική (για τις τρανς γυναίκες) είτε μετά από φαλλοπλαστική (για τους τρανς άντρες) έχουν πλέον διαμορφώσει νέα λειτουργικά γεννητικά όργανα. Οι εκφράσεις αυτές θεωρούνται ακραία προσβλητικές και κακοποιητικές.

Πορνεία – ιερόδουλες – σεξουαλική εργασία

Αποτέλεσμα των πολλαπλών διακρίσεων και των αποκλεισμών που υφίστανται οι τρανς άνθρωποι είναι το υψηλό ποσοστό τρανς γυναικών που καταφεύγουν στην σεξουαλική εργασία. Συχνά χρησιμοποιείται ο όρος πορνεία (prostitution) για τις γυναίκες, πόρνη (prostitute) ή ιερόδουλη, όροι που είναι χρωματισμένοι αρνητικά. Πλέον, και διεθνώς χρησιμοποιείται ευρύτατα ο όρος σεξουαλική εργασία (sex work) και για τους ανθρώπους που την ασκούν εργάτες/εργάτριες εργαζόμενες/οι του σεξ (sex workers), όρος που είναι σχετικά ουδέτερος και εμμέσως υποδεικνύει το ότι οι εργαζόμενες/οι αυτοί/ές στερούνται των δικαιωμάτων τους.

10 ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΡΑΝΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Σtereότυπο 1: Οι τρανς άνθρωποι «γίνονται» τρανς.

Όπως αναφέραμε, η ταυτότητα και έκφραση φύλου που προσδιορίζει με ακρίβεια την τρανς κατάσταση είναι εσωτερική και πηγαία αίσθηση του φύλου. Δεν είναι οι διαδικασίες μετάβασης (φαρμακολογικές ή χειρουργικές) που καθορίζουν έναν ή μία τρανς άνθρωπο, αλλά ο τρόπος αντίληψης του φύλου. Επομένως δε «γίνεται», ήταν και είναι, ανεξαρτήτως διαδικασιών μετάβασης.

Σtereότυπο 2: Οι τρανς γυναίκες «γίνονται» τρανς διότι έλκονται από άντρες. Ομοίως για τους τρανς άντρες.

Αφενός, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, είναι εντελώς διαφορετικό πράγμα ο σεξουαλικός προσανατο-

λισμός από την ταυτότητα και έκφραση φύλου, αφετέρου, όπως αναφέραμε στο 1^ο, ούτε γίνεται τρως ένας άνθρωπος γιατί απλά ο ίδιος το αποφάσισε.

Στερεότυπο 3: Η βιολογία είναι αυτή που καθορίζει τους ανθρώπους, και οι τρως άνθρωποι πηγαίνουν κόντρα στη «φύση» και κόντρα στη βιολογία.

Τούτο είναι το πιο σύνηθες στερεότυπο. Είναι αυτό που συχνά κάνει τους τρως ανθρώπους, ιδιαίτερα όταν σε νεαρή ηλικία πρέπει να διαχειριστούν την ταυτότητά τους, να έχουν ενοχές: ότι πηγαίνουν κόντρα στη φύση, ότι είναι «λάθος» της φύσης, ότι πρέπει να «διορθώσουν» τον εαυτό τους, ότι είναι κοντολογίς κάποια τέρατα που η βιολογία έπαιξε κάποιο δυσάρεστο παιχνίδι με αυτούς/ές. Συχνά μάλιστα, λόγω άγνοιας των οικογενειών τους, αναγκάζονται να υποστούν τη βία κάποιου ψυχίατρου που αγνοεί τα βασικά θέματα ψυχολογίας της τρως κατάστασης, που εν τέλει επιδεινώνει την κατάσταση και συμβάλλει στα πολύ υψηλά ποσοστά αυτοκτονιών ανάμεσα στους/στις τρως εφήβους, όπως συχνά καταγράφονται στις διεθνείς στατιστικές.

Εδώ, λοιπόν, πρέπει να σταθούμε με πολλή προσοχή. Το μόνο που μπορούμε να πούμε με ασφάλεια είναι ότι η τρως υπόσταση καθορίζεται από την ταυτότητα ή έκφραση φύλου του προσώπου. Από το τι νιώθει και πώς αυτοπροσδιορίζεται ένας τρως άνθρωπος.

Οι θεωρίες που βασίζονται στην βιολογία ήταν και πάντα είχαν και έχουν ρατσιστικό υπόβαθρο (χρώμα δέρματος, φυλή, καταγωγή, αίμα κτλ). Αυτές οι ιδεολογικές χρήσεις της βιολογίας δείχνουν ότι η ‘βιολογία’, ο ορισμός του ‘βιολογικού’ είναι κοινωνικά και ιστορικά διαμορφωμένη σε αυτό το πλαίσιο και ήταν αυτές που οδήγησαν την ανθρωπότητα στις πιο σκοτεινές στιγμές της. Η βιολογία δεν είναι αυτή που καθορίζει τους ανθρώπους, και προφανώς όχι τους τρανς ανθρώπους.

Είναι απαραίτητο να αποσυνδεθεί η τρανς κατάσταση από βιολογικές ή ιατρικές θεωρίες, και αυτό άλλωστε είναι ένα από τα κύρια αιτήματα της τρανς κοινότητας: η «αποϊατρικοποίηση» της ταυτότητας φύλου και η αποσύνδεσή της από τους ταξινομητικούς καταλόγους όπως ο ICD και ο DSM.

Στερεότυπο 4: Οι τρανς «ολοκληρώνονται» ως τρανς όταν προχωρήσουν σε επεμβάσεις επαναπροσδιορισμού. Όσες/όσοι τρανς δεν προχωρήσουν είναι «ανολοκλήρωτες/οι» γυναίκες ή άντρες».

Η έννοια της «ολοκλήρωσης» για κάθε άνθρωπο είναι καθαρά υποκειμενική. Ενέχει εντελώς προσωπικά κριτήρια. Υπάρχουν τρανς άνθρωποι που είναι γι’ αυτούς ζωτική εσωτερική ανάγκη οι χειρουργικές επεμβάσεις επαναπροσδιορισμού, υπάρχουν όμως και οι τρανς άνθρωποι που νιώθουν ότι δεν έχουν ανάγκη τις επεμβάσεις και είναι ικανοποιημένοι/ες από τον εαυτό τους στο

στάδιο της μετάβασης που έχουν ή δεν έχουν προχωρήσει. Και εν τέλει δεν είναι η μετάβαση αυτή που καθορίζει έναν/μία τρανς άνθρωπο.

Στερεότυπο 5: Οι τρανς γυναίκες ταυτίζονται με τη σεξουαλική εργασία.

Όπως προαναφέραμε λόγω των πολλαπλών διακρίσεων και των αποκλεισμών από την εργασία αρκετές τρανς γυναίκες καταφεύγουν στη σεξουαλική εργασία. Είναι όμως λάθος να ταυτίζονται οι τρανς γυναίκες με τη σεξουαλική εργασία, αφενός γιατί αυτό δε συμβαίνει με όλες και υπάρχουν αρκετά παραδείγματα τρανς γυναικών που αγωνίζονται και έχουν μία δουλειά στο φως της ημέρας, αφετέρου (και κυρίως) γιατί η ταύτιση με τη σεξουαλική εργασία γίνεται για να χρωματιστεί αρνητικά και ηθικολογικά η τρανς υπόσταση. Τούτο δεν είναι απλά στερεότυπο, αλλά έχει σαφή τρανσφοβικά χαρακτηριστικά.

Στερεότυπο 6: οι παρενδυτικοί ή crossdressers είναι ομοφυλόφιλοι άντρες ή γυναίκες και δεν ανήκουν στην τρανς κοινότητα.

Αυτό είναι ένα στερεότυπο που συναντάται και εντός της τρανς κοινότητας. Σαφώς και υπάρχουν διαφορο-

ποιήσεις εντός της τρανς κοινότητας, όμως όλες και όλοι και σαφώς και οι παρενδυτικοί, crossdressers, drag queens, drag kings, ανήκουν στην κοινότητά μας, η οποία είναι πολυποίκιλη και εκτός των άλλων, όπως έχουμε τονίσει, αυτό που έχει πάντα σημασία είναι το πώς αυτοπροσδιορίζεται κάποιος άνθρωπος. Εκτός αυτού είναι και ιστορικά λάθος, καθώς οι ρίζες του τρανς κινήματος βρίσκονται στις μαχητικές drag queens όπως η Marsha P. Johnson και η Sylvia Rivera, οι οποίες υπήρξαν οι πρωτοπόρες του Στόνγουολ καθώς αυτές ήταν οι πρώτες που αντιστάθηκαν. Περαιτέρω ήταν εκείνες που απογοητευμένες από την mainstream πορεία που είχε πάρει το LGBT κίνημα την ίδια εποχή, έφτιαξαν την πρώτη τρανς οργάνωση το 1970, την Street Transvestite (και μετέπειτα Transgender) Action Revolutionary (S.T.A.R.). Εκτός των άλλων, δηλαδή, αποτελεί και ύβρι προς την ιστορία του τρανς κινήματος. Είναι σαν να πετάμε ένα κομμάτι του ίδιου μας του εαυτού.

Στερεότυπο 7: οι τρανς άνθρωποι είναι επιθετικές/οί.

Είναι αυτό που συνήθως ακούν οι τρανς άνθρωποι όταν διαμαρτύρονται για τις διακρίσεις που υφίστανται: «είσαι επιθετική/ός». Πρόκειται, δηλαδή, για τη διαστρόφηση της πραγματικότητας, το θύμα που βαφτίζεται θύτης. Δεδομένου μάλιστα ότι ο τρανς άνθρωπος δε βρίσκεται σε θέση ιστιμίας, είναι από τα πιο τραγικά στερεότυ-

πα, όπου αυτός που βρίσκεται σε θέση ισχύος κρίνει ένα τρως άτομο ως επιθετικό επειδή αυτό διεκδικεί ισότιμη και αξιοπρεπή μεταχείριση.

Στερεότυπο 8: οι τρως άνθρωποι στην πραγματικότητα δε ζητάνε δικαιώματα, αλλά προνόμια. Εκμεταλλεύονται την τρως κατάσταση, ώστε να επιτύχουν προνομιακές συμπεριφορές.

Επιλέξαμε να παραθέσουμε αμέσως μετά το προηγούμενο αυτό το στερεότυπο, διότι συνδέονται. «Είσαι επιθετικός/ή και διεκδικείς, γιατί στην ουσία δε ζητάς δικαιώματα, αλλά προνόμια». Αυτό που συμβαίνει εδώ είναι ξανά μετατροπή σε θύτη του θύματος και αντιστροφή θέσεων, διότι όπως εξηγήσαμε προηγουμένως και όπως αναπτύξαμε στο κεφάλαιο των διακρίσεων, όπου αναφέρθηκαν οι σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι τρως άνθρωποι αντιμετωπίζουν ακραίες διακρίσεις, που όπως αναφέρεται και στην έκθεση του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα «είναι ιδιαίτερα σοβαρές και απαντώνται μόνο σ' αυτήν την ομάδα ανθρώπων». Είναι διαστρόφη της πραγματικότητας αφ' υψηλού και από θέσεως ισχύος απέναντι σε ανθρώπους που συχνά διώκονται απ' τα σχολεία, αντιμετωπίζουν αποκλεισμούς στο χώρο της εργασίας, της στέγασης, της ασφάλισης και της υγείας. Οι τρως άνθρωποι δε ζητούν κανένα προνόμιο, διεκδικούν ισότιμη μεταχείριση, να μπορούν δηλαδή

να έχουν ισότιμη πρόσβαση όπως όλοι οι συνάνθρωποί τους σε όλους τους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Όσοι/ες ισχυρίζονται το παραπάνω απλά επιθυμούν την περαιτέρω περιθωριοποίησή τους.

Στερεότυπο 9: «Μπορείτε να κάνετε ότι θέλετε, όμως μακριά από μένα: δε μου αρέσετε αισθητικά».

Η αντίληψη αυτή στην πραγματικότητα δεν είναι στερεοτυπική, αλλά τρανσφοβική. «Μου χαλάς την αισθητική», και γιατί συμβαίνει αυτό; Απλά και μόνο λόγω αυτού που είσαι, λόγω της ταυτότητάς σου. Πρόκειται για τον ορισμό της τρανσφοβικής συμπεριφοράς, που σκοπό έχει συχνά την μετατόπιση του ενδιαφέροντος από σοβαρά προβλήματα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υφίστανται οι τρανς άνθρωποι, σε ένα υποκειμενικό θέμα που βαφτίζεται «αισθητική», η οποία όμως είναι κοινωνικά και ιστορικά προσδιορισμένη και επομένως αλλάζει ανάλογα με την κοινωνία και την εποχή. Η λογική αυτή περιθωριοποιεί τους τρανς ανθρώπους, διότι, αφού «δεν μου αρέσετε αισθητικά», πρέπει να φύγετε απ' το οπτικό πεδίο μου, απ' το δημόσιο χώρο σε τελική ανάλυση.

Στερεότυπο 10: «Εσείς οι τρανς διαμαρτύρεστε όποτε λέμε κάτι γιατί θέλετε να μας επιβάλετε την «πολιτική σας ορθότητα» – θέλετε να μας φιμώσετε, και αυτό που κάνετε είναι κατά της «ελευθερίας του λόγου».

Είναι επίσης ένα αντεπιχείρημα που ακούν οι τρανς άνθρωποι όταν διαμαρτύρονται όταν δέχονται λεκτικές επιθέσεις και βία. Είναι επίσης το αντεπιχείρημα που ακούμε όταν διεκδικούμε να υπάρξει μία αξιόπιστη και αποτελεσματική νομοθεσία για τη ρητορική μίσους. Πρώτ' απ' όλα, θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι ο όρος «πολιτική ορθότητα» έλκει την καταγωγή του απ' το 1920 και στη συνέχεια στη σύγχρονη εποχή υιοθετήθηκε απ' την ακραία μισαλλόδοξη χριστιανική δεξιά των ΗΠΑ και αργότερα απ' το Tea Party. Όσες και όσοι θέλουν να νιώθουν ελεύθεροι να κακοποιούν λεκτικά μειονοτικές ή ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού, αντιστρέφουν την πραγματικότητα και απαντάνε «προσπαθείς να επιβάλεις την ορθότητά σου». Αυτό που επιθυμούν δεν είναι το δικαίωμα στην ελευθερία του λόγου, αλλά την ελευθερία του ρατσισμού. Η άποψη αυτή σκόπιμα δε λαμβάνει υπόψη της την αρχή της αναλογικότητας που υπάρχει σε όλα τα Συντάγματα του κόσμου. Επιπλέον δε λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι όσοι ασκούν κακοποιητικό και προσβλητικό λόγο κατά των μειονοτήτων, λεκτικό μπούλινγκ, στην πραγματικότητα σκοπό έχουν με το μπούλινγκ αυτό να περιορίσουν την ελευθερία του λόγου των μειονοτήτων και να τις περιθωριοποιήσουν

πραιτέρω. Εν ολίγοις το λεκτικό μπούλινγκ και ο λόγος μίσους είναι εχθρός της ελευθερίας του λόγου. Πρόκειται δηλαδή για αντιστροφή και διαστροφή της πραγματικότητας. Αυτοί που πραγματικά θέλουν να φιμώσουν και απευθύνονται προσβλητικά κατά των μειονοτήτων –εν προκειμένω κατά των τρανς–, ομιλούν για «ελευθερία του λόγου».

ΜΑΖΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ. ΕΝΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Αποτελεί μία θλιβερή διαπίστωση ότι τα μέσα ενημέρωσης, έντυπα ή ηλεκτρονικά συχνά αναφέρονται στους τρως ανθρώπους με ορολογία που προσβάλλει τους τρως ανθρώπους, σε λάθος γένος, και ταυτίζει τις τρως γυναίκες με την σεξουαλική εργασία, ενώ αναπαράγει όλη τη μη επιθυμητή και πολλές φορές προσβλητική ορολογία και τα στερεότυπα που αναφέραμε προηγουμένως

Σταχυολογούμε πρόχειρα εκφράσεις που αναπαράγονται στον Ελληνικό έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο – ακόμη και σε μεγάλης κυκλοφορίας και εμβέλειας:

- «Η εξομολόγηση ενός τρωςεσί».
- «Ο νταλικέρης που έγινε τρωςεσί».
- «Μας αφήνουν αδιάφορους όσοι ορέγονται λύσεις... τρωςεσί».
- «Αλλαγή φύλου! Έγινε γυναίκα δηλαδή ο Ολυμπιονίκης του Μόντρεαλ;»
- «Η αστυνομικά που έγινε... άντρας».
- «Τρωςεσί Δημοκρατία» (σημείωση: εδώ ο όρος

τραβεστί χρησιμοποιείται ως απαξιωτικός προσδιορισμός).

- «Κοντοίτα Βουρστ: τραβεστί ταλιμπάν».
- «Η τραβεστί δημοκρατία με το μούσι».
- «Ευνουχίστηκε 7-1 μια Βραζιλιάνα τραβεστί».
- «Δείτε ποιο είναι το τραβέλι με το μούσι».
- «Οργή στη Ρωσία για το τραβέλι».
- «Δεν άντεξα, έγινα άντρας».
- «Αλλαγή φύλου: όταν γεννιέσαι σε λάθος σώμα».
- «Τι άλλο θ' ακούσουμε; Απόστρατος έκανε αλλαγή φύλου».
- «Μετά την αλλαγή φύλου ο... Γιώργος παντρεύτηκε».
- «Η Κατερίνα έγινε Γιώργος».
- «Ρωσίδα έκανε αλλαγή φύλου για να γλυτώσει απ' τα χρέη της».
- «Είδηση ΣΟΚ!!! Αλλαγή φύλου με κρατική χρηματοδότηση».
- «ΣΟΚ!!! Ποια δημοσιογράφος έχει κάνει αλλαγή φύλου».
- «Οι Γερμανοί νομιμοποιούν το “τρίτο φύλο”».

Τα παραπάνω είναι μια ελάχιστη σταχυολόγηση προσβλητικών, ανοίκειων εκφράσεων που θελημένα ή αθέλητα προσβάλλουν, υποβιβάζουν την προσωπικότητα και αναπαράγουν στερεότυπα σε βάρος τρανς ανθρώπων.

Η χρησιμοποίηση προσβλητικών, ανοίκειων, μειωτικών για την προσωπικότητα ή εκφράσεων που αναπαράγουν στερεότυπα στον Τύπο:

Εντείνουν τις ανισότητες, τις προκαταλήψεις, τις διακρίσεις και τους αποκλεισμούς που αντιμετωπίζουν οι τρανς άνθρωποι.

- Ενθαρρύνουν το κλίμα ρατσισμού με το οποίο έρχονται αντιμέτωπες/οι.
- Δικαιολογούν τον λόγο μίσους και υποθάλλουν τις εκφράσεις και επιθέσεις μίσους που δέχονται.
- Ιδιαίτερα για τους τρανς εφήβους/ες, επιτείνουν το κλίμα ανασφάλειας και δικαιολογούν τους εκφοβισμούς και το μπούλινγκ που δέχονται και τους/τις οδηγούν σε αδιέξοδο εγκαταλείποντας συχνά το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον και τους/τις απομονώνουν.

Για όλους τους παραπάνω λόγους:

Δεν πρέπει οι δημοσιογράφοι και αρθρογράφοι να αναφέρονται σε τρανς ανθρώπους:

- Σε λάθος γένος. Πάντα η αναφορά πρέπει να γίνεται στο γένος που βρίσκεται σε συμφωνία με την ταυτότητα φύλου του ανθρώπου.
- Χρησιμοποιώντας λανθασμένη ορολογία. Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται είτε πεπαλαιωμένες είτε μειωτικές ορολογίες σε βάρος τρανς ανθρώπων (πχ τραβεστί). Η επιθυμητή ορολογία που καλύπτει όλη την τρανς κοινότητα, είναι τρανς άνθρωποι, τρανς γυναίκα / άντρας / άτομο κτλ. Επίσης, όπως αναφέρθηκε είναι λανθασμένη η ορολογία αλλαγή ή διόρθωση φύλου, το επιθυμητό είναι επαναπροσδιορισμός φύλου.

- Αποφυγή στερεοτύπων. Οι τρανς άνθρωποι δε «γίνονται», είναι τρανς. Δεν ταυτίζουμε το σεξουαλικό προσανατολισμό με την ταυτότητα φύλου. Οι τρανς άνθρωποι δεν είναι ομοφυλόφιλοι και χαρακτηρίζονται αποκλειστικά και μόνο από τον αυτοπροσδιορισμό ή ατομική αίσθηση και έκφραση του φύλου τους. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο δε συσχετίζουμε την ταυτότητα και έκφραση φύλου με το ανατομικό φύλο, δηλαδή δεν αναφερόμαστε με όρους βιολογίας. Οι τρανς άνθρωποι, ούτε πηγαίνουν «κόντρα στη φύση», ούτε όταν κάνουν επέμβαση επαναπροσδιορισμού «διορθώνουν λάθος». Ακόμη, οι τρανς γυναίκες δεν ταυτίζονται με την σεξουαλική εργασία· ένα μέρος των τρανς γυναικών ασκούν σεξουαλική εργασία λόγω των αποκλεισμών που υφίστανται και γι' αυτό ακριβώς πρέπει ο λόγος μας να είναι υποβοηθητικός ώστε να αίρονται οι αποκλεισμοί.

Θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικό ο έντυπος και ηλεκτρονικός Τύπος να αποφεύγει όλα τα παραπάνω στερεότυπα και να απευθύνεται προς τους τρανς ανθρώπους χρησιμοποιώντας οικεία και κατά το δυνατόν ουδέτερη ορολογία, όπως αυτή που προτείνουμε στην κατεύθυνση ενός λόγου απαλλαγμένου από τη μισαλλοδοξία, ενθαρρύνοντας την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας των τρανς ανθρώπων.

Αυτό ήταν άλλωστε και το κυριότερο έναυσμα για τη δημιουργία του παρόντος εγχειριδίου.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ.
ΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ.
ΕΝΝΕΑ ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΡΙΨΗ ΤΟΥΣ

Εδώ εννοούμε με όρους δυνατότητας αλλαγής των εγγράφων των τρως είτε έχει γίνει επέμβαση επαναπροσδιορισμού είτε όχι. Είτε έχουν προηγηθεί ιατρικές διαδικασίες είτε όχι.

Γιατί η πλειοψηφία των διακρίσεων και των αποκλεισμών που αντιμετωπίζουν στην καθημερινή τους ζωή οι τρως άνθρωποι οφείλονται στο γεγονός ότι δε συμβαίνει αυτό.

Καθημερινά ζητήματα, όπως η παραλαβή ενός δέματος από το ταχυδρομείο, το άνοιγμα ενός τραπεζικού λογαριασμού, ή πολύ περισσότερο η υποβολή αίτησης για εργασία μπορεί να αποτελέσει πηγή προβλημάτων και να είναι αιτία αποκλεισμών αν η ταυτότητα φύλου δεν ταιριάζει με το φύλο έτσι όπως αυτό αναγράφεται στην ταυτότητα. Δεδομένου ότι οι τρως άνθρωποι εκλαμβάνονται ως ύποπτοι που χρησιμοποιούν πλαστά

έγγραφα, εξαναγκάζονται να αποκαλύψουν ότι είναι τρανς χωρίς να το θέλουν πραγματικά. Αυτό παραβιάζει το δικαίωμά τους στην ιδιωτική ζωή και συχνά οδηγεί σε διακρίσεις και βία. Κατά συνέπεια, πολλοί τρανς άνθρωποι αποκλείονται από την κοινωνία και την αγορά εργασίας.

Στην Ελλάδα η αλλαγή των εγγράφων είναι δυνατή μόνο για τους τρανς ανθρώπους που έχουν κάνει ιατρική επέμβαση επαναπροσδιορισμού φύλου, μετά από κατάθεση δικαστικού αιτήματος. Συνεπώς οι τρανς άνθρωποι που δεν έχουν κάνει επέμβαση επαναπροσδιορισμού δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα, ενώ ακόμη και για τους τρανς ανθρώπους που έχουν κάνει επέμβαση επαναπροσδιορισμού, η διαδικασία είναι γραφειοκρατική και χρονοβόρα (κρατάει περίπου 8-9 μήνες), ενώ η διαδικασία αυτή παραβιάζει το δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη της ιδιωτικής ζωής τους.

Διεκδικούμε, λοιπόν, τη γρήγορη, προσιτή σε όλες και όλους Νομική Αναγνώριση της Ταυτότητας Φύλου και τη δυνατότητα αλλαγής των εγγράφων των τρανς ανθρώπων χωρίς ιατρικές προϋποθέσεις – ούτε επέμβασης, ούτε φαρμακολογικής, ούτε γνωμάτευσης ψυχιατρικής. Γιατί; Γιατί η νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου προστατεύει από τις διακρίσεις, προστατεύει την ιδιωτικότητα ενός ατόμου και αποτελεί την βάση για μια αξιοπρεπή ζωή.

Συχνά, όταν συζητάμε για τις διαδικασίες αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου, ορισμένα στερεότυπα και

φόβοι κάνουν την εμφάνισή τους. Στη συνέχεια, υπάρχουν διάφοροι μύθοι οι οποίοι συντηρούν τα στερεότυπα και χρησιμοποιούνται ως επιχειρήματα ενάντια στην αναγνώριση.

Για να δούμε, λοιπόν, αυτά τα στερεότυπα – μύθους – σενάρια και να τα αποδομήσουμε ένα προς ένα:

Μύθος 1. Οι εγκληματίες θα καταχραστούν τη διαδικασία για να καλύψουν την ταυτότητά τους, να αποφύγουν τη δίωξη ή τη στρατολόγηση ή να διαπράξουν άλλου είδους απάτη (αυτός είναι ένας μύθος που προβάλλεται ιδιαίτερα).

Απάντηση: Δεν υπάρχει καμία επιστημονική απόδειξη που να υποδηλώνει ότι οι απλουστευμένες διαδικασίες θα οδηγούσαν σε αυτή την υποτιθέμενη κατάχρηση, π.χ. οι ολλανδικές αρχές διερεύνησαν το θέμα αυτό επιστημονικά πριν από τη μεταρρύθμιση της αναγνώρισης του φύλου και δεν μπόρεσαν να βρουν στοιχεία που να αποδεικνύουν κάτι τέτοιο. Λαμβάνοντας υπόψη το υψηλό κόστος συναισθηματικής και κοινωνικής επιβάρυνσης που συνδέονται με την αλλαγή των νομικών έγγραφων αποδείχτηκε εντελώς απίθανο να γίνει κατάχρηση του νόμου. Εξ άλλου μετά την αλλαγή των εγγράφων, δεν αλλάζει το πρότερο νομικό στάτους του ανθρώπου. Τα πάντα παραμένουν τα ίδια. Απλά αλλάζει η καταχώριση του φύλου και το μικρό όνομα σε όλα τα έγγραφα. Αντίθετα όταν δεν αλλάζουν τα έγγραφα, τούτο δημι-

ουργεί τις υποψίες ότι το πρόσωπο που έχει στην κατοχή του έγγραφα που δεν ταιριάζουν στην εξωτερική του εμφάνιση, είναι ύποπτο και συχνά γίνονται αναίτιες προσαγωγές για να εξακριβωθεί η ταυτοπροσωπία, και αυτό ταλαιπωρεί τους τρως ανθρώπους, ή τους φέρνει αντιμέτωπους με την αστυνομική αυθαιρεσία ή και τις προσβολές.

Μύθος 2. Η κοινωνική λειτουργικότητα θα υπέφερε και τα πρότυπα του «άνδρα» και της «γυναίκας» θα αμφισβητούνταν (επίσης προβάλλεται συχνά).

Απάντηση: Η αναγνώριση του φύλου ζητείται μόνο από μια σχετικά μικρή ομάδα (οι σχετικές έρευνες όπου έχουν γίνει υπολογίζουν το ποσοστό σε κάτω του 1%) και θα ήταν εντελώς βλακώδες να θεωρούσαμε ότι θα επηρέαζε το υπόλοιπο 99%. Κράτη χωρίς επεμβατικές ιατρικές απαιτήσεις (επέμβαση ή άλλες) - όπως η Αυστρία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ουγγαρία, η Σουηδία και η Πορτογαλία- δεν έχουν εγκαταλείψει την έννοια της κοινωνικής και νομικής υπόστασης των ανδρών και των γυναικών. Σαχλαμάρες, λοιπόν.

Μύθος 3. Ένας άνδρας κατάδικος θα είναι σε θέση να μεταφερθεί σε γυναικείες φυλακές.

Απάντηση: Μια τρως γυναίκα υπό κράτηση έχει το δικαίωμα να αντιμετωπίζεται όπως κάθε άλλη γυναίκα και ως εκ τούτου να τοποθετηθεί, σύμφωνα με την ταυτότητα του φύλου της. Στην πραγματικότητα, η ασφάλεια

λεια και η αξιοπρέπεια των τρανς γυναικών σε φυλακές ανδρών συχνά απειλούνται εξαιτίας τρανσφοβικών διακρίσεων και παρενόχλησης από άλλους τροφίμους και από τις σωφρονιστικές αρχές.

Μύθος 4. Ευκολότερη πρόσβαση στην αναγνώριση του φύλου θα οδηγήσει σε άνδρες εγκύους και τρανς γυναίκες που αποκτούν παιδιά.

Απάντηση: Τα αναπαραγωγικά δικαιώματα δεν εξαρτώνται από την ταυτότητα του φύλου του ατόμου, αλλά είναι ανθρώπινο δικαίωμα του κάθε ατόμου. Μέχρι στιγμής, δεν υπάρχει καμία απόδειξη ότι η ταυτότητα του φύλου των τρανς γονέων μπορεί να έχει αρνητική επίδραση στα παιδιά τους. Αντίθετα η υποχρέωση επέμβασης, δηλαδή στειρώσης (που ισχύει στην Ελλάδα), αποτελεί ευθεία παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τόσο του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ για την παραβίαση της ιδιωτικότητας, όσο και του άρθρου που απαγορεύει τα βασανιστήρια (καθώς ο ΟΗΕ σε αναφορά του 2011, αναφέρει ότι εμπίπτει στην κατηγορία των βασανιστηρίων η προϋπόθεση της στειρώσης για την αλλαγή των εγγράφων).

Μύθος 5. Οι άνθρωποι θα αλλάζουν διαρκώς ταυτότητες από το ένα φύλο στο άλλο.

Απάντηση: Δεν υπάρχει καμία απόδειξη ότι σε χώρες με γρήγορες, προσιτές και διαφανείς διαδικασίες, ο αριθμός διαδικασιών αναγνώρισης του φύλου ανά άτομο

αυξάνεται. Δηλαδή σε χώρες που ήδη ισχύει και έχουμε εμπειρία, δεν υπάρχει κανένα τέτοιο παράδειγμα. Ούτε υπάρχει καμία απόδειξη ότι η ταυτότητα φύλου τρανς ανθρώπων είναι λιγότερο σταθερή από οποιαδήποτε άλλη. Οι τρανς άνθρωποι δεν ξυπνούν ένα πρωί και νομίζουν ότι είναι τρανς. Ούτε θα ξυπνήσουν το επόμενο και θ' αλλάξουν γνώμη.

Μύθος 6. Επιτρέποντας ένα παντρεμένο τρανς άτομο να παραμείνει παντρεμένο, η αναγνώριση της ταυτότητας φύλου του ατόμου αυτού οδηγεί αυτόματα σε γάμους ατόμων του ίδιου φύλου.

Απάντηση: Είναι υποχρέωση του κράτους να προστατεύει τα δικαιώματα των έγκυρων και νομίμων γάμων, για τα τρανς άτομα και τους συζύγους τους. Τα δικαιώματα αυτά δεν μπορεί να έρχονται σε σύγκρουση με το δικαίωμα στην ακεραιότητα ή την αναγνώριση του φύλου. Η ένωση ήταν νόμιμη κατά τη χρονική στιγμή που ο γάμος τελέσθηκε και οι προϋποθέσεις για την ισχύ του γάμου συνεπώς τηρούνται. Είναι άσχετο με το κύρος του γάμου ότι μερικά χρόνια αργότερα, ένας εκ των συζύγων θέλει να αλλάξει νόμιμα την καταχώριση φύλου στο πιστοποιητικό γέννησης του. Και είναι παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, δηλαδή παραβίαση της αρχής για την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.

Μύθος 7. Η ανάπτυξη των παιδιών μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά, τα παιδιά μπορεί να γίνουν τρανς.

Απάντηση: Τα διαθέσιμα στοιχεία δεν υποστηρίζουν τις ανησυχίες ότι η ταυτότητα των τρανς γονέων έχει άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη ενός παιδιού ούτε ότι μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένο αριθμό τρανς παιδιών. Πρόσφατη έρευνα έχει δείξει ότι η ποιότητα της αγωγής που προσφέρεται στα παιδιά παίζει πολύ μεγαλύτερο ρόλο στην ευημερία τους από ό,τι το φύλο των γονιών.

Μύθος 8. Η εκτίμηση του αν και πόσο ένα άτομο είναι τρανς μπορεί να γίνει μόνο από έναν ειδικό (ψυχίατρο, γιατρό, δικηγόρο, κλπ).

Απάντηση: Τα στοιχεία δείχνουν ότι η απαίτηση για διάγνωση δυσφορίας ταυτότητας φύλου ή παρόμοια διάγνωση στις διαδικασίες αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου δεν είναι ούτε δυνατή ούτε σκόπιμη. Δεν είναι «δυνατή», επειδή δεν υπάρχει αντικειμενική μέθοδος αξιολόγησης για να «μετρήσει» με ακρίβεια την ταυτότητα φύλου ενός ατόμου. **Για να το πούμε πιο απλά δεν υπάρχει «τρανσόμετρο».** Στην πραγματικότητα, συχνά οι αιτούντες προσαρμόζουν τις προσωπικές τους ιστορίες ώστε να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των εμπειρογνομόνων, προκειμένου να λάβουν τη διάγνωση. Επίσης, η εγγενής ανισορροπία δύναμης μεταξύ των ψυχιάτρων και των τρανς πελατών τους που καταφεύγουν για να πάρουν μία βεβαίωση, εμποδίζει τη δημιουργία μιας θεραπευτικής σχέσης εμπιστοσύνης, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για οποιαδήποτε θερα-

πεντική σχέση και συμμαχία. Η προσέγγιση των εμπειρογνομόνων υποχρεούται να σέβεται την αυτοδιάθεση ενός ατόμου κι όχι να υπονομεύει την αξιοπρέπιά του. Αν δει κανείς τις περιβόητες διαγνώσεις της υποτιθέμενης «διαταραχής ταυτότητας φύλου», κυριολεκτικά θα σοκαριστεί απ' τα τέρατα που απαριθμούν εκεί οι ψυχίατροι. Σε ορισμένες περιπτώσεις είναι εξευτελιστικές για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.

Μύθος 9. Τυχόν σεξουαλικοί παραβάτες θα έχουν ευκολότερη πρόσβαση στις τουαλέτες γυναικών.

Απάντηση: Η σεξουαλική παρενόχληση είναι μια εγκληματική πράξη ανεξάρτητα από την αναγνώριση φύλου ενός ατόμου. Και για να το πούμε απλά, το ψυχολογικό κόστος και οι διακρίσεις που αντιμετωπίζει ένα τρανς άτομο είναι τόσο μεγάλα, ώστε το να αποκτήσει πρόσβαση σε γυναικείες τουαλέτες είναι ανόητο να θεωρείται κίνητρο για να επιδιώξει νομική αναγνώριση φύλου. Καταρρίπτοντας λοιπόν έναν προς έναν τους μύθους, βλέπουμε ότι όλα τα αντεπιχειρήματα που θα μπορούσε να προβάλει κανείς δεν μπορούν να έχουν βάση. Αντίθετα, η μη δυνατότητα αλλαγής των εγγράφων παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα των τρανς ανθρώπων.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κεφαλαιώδους σημασίας είναι το πώς αντιμετωπίζει το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον ένα παιδί που δεν αυτοκαθορίζεται σε μία διπολική αντίληψη για το φύλο.

Οικογενειακό περιβάλλον

«Η πρώτη ερώτηση που συνήθως τίθεται σε νέους γονείς είναι: *Κορίτσι ή αγόρι*; Υπάρχει μια θαυμάσια απάντηση που μπορούμε να δώσουμε: *Δεν ξέρουμε· δεν μας το είπε ακόμη*»

(Kate Bornstein, *Gender Outlaws*, 1994)⁸

Όπως έξιπνα το θέτει η Kate Bornstein, είναι απαραίτητο οι γονείς που βλέπουν ότι το παιδί τους ξεφεύγει

8. *Gender Outlaw: On Men, Women and the Rest of Us* / Kate Bornstein. Vintage; Reprint edition (April 25, 1995).

απ' τις κυρίαρχες νόρμες για το φύλο, που η έκφραση του φύλου του (γιατί είναι δύσκολο να μιλήσουμε για ταυτότητα φύλου στην παιδική ηλικία) διαφέρει απ' τις κυρίαρχες, να του αφήνουν όλα τα δυνατά περιθώρια έκφρασης. Ειδικά στην παιδική ηλικία, το παιδί πρέπει να αφήνεται ελεύθερο να εκφραστεί σε ένα προστατευμένο περιβάλλον αγάπης και προσοχής.

Δεν πρέπει το παιδί να περιορίζεται ούτε να του επιβάλλονται συμπεριφορές. Οι γονείς πρέπει να δείχνουν κατανόηση, να συζητούν με αγάπη με το παιδί τους, ενώ το χειρότερο που μπορεί να συμβεί είναι η απόρριψη που μπορεί να οδηγήσει το παιδί στην απομόνωση και στην εσωτερίκευση προκαταλήψεων για το φύλο του. Ακόμη έχουν καταγραφεί σε έρευνες περιπτώσεις παιδιών ή εφήβων που λόγω ανοίκειας συμπεριφοράς από τους γονείς που δεν τα αποδέχονται, οδηγούνται σε καταθλιπτικές συμπεριφορές, ενώ τα ποσοστά αυτοκτονιών ανάμεσά τους είναι ιδιαίτερα αυξημένα.

Πολλές μελέτες που αναφέρονται σε έρευνα του FRA δείχνουν ότι 25 με 33 % των τρανς εφήβων ατόμων έχει αποπειραθεί να αυτοκτονήσει. Σε μια έρευνα που διεξήχθη στην Ιρλανδία, το 26% των τρανς ατόμων έχει αποπειραθεί να αυτοκτονήσει τουλάχιστον μια φορά⁹, και οι μισοί από τους ερωτηθέντες σε μια έρευνα μεγά-

9. «Supporting LGBT Lives: A Study of the Mental Health of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender People», 2009. Πληροφορίες για τις περιπτώσεις αυτοκτονιών διεμφυλικών βρίσκεται στην σελίδα 95.

λης κλίμακας σχετικά με την υγεία των LGBT ατόμων στη Σουηδία είχαν σε κάποια στιγμή της ζωής τους σκεφτεί να αφαιρέσουν τη ζωή τους – το 21% είχε όντως αποπειραθεί να το πράξει.¹⁰ Συνεπώς είναι κεφαλαιώδους σημασίας η αποδοχή του παιδιού ή του/της εφήβου.

Σχολικό περιβάλλον. Εκπαίδευση

Συχνά τα τρανς παιδιά και έφηβοι αντιμετωπίζουν στο σχολικό περιβάλλον στερεοτυπικές συμπεριφορές, διακρίσεις, ακόμη και εκφοβισμό / παρενόχληση, ή και απειλές κατά της ζωής τους.

Δεν αναγνωρίζεται η ταυτότητά τους, προσφωνούνται στο μη επιθυμητό γένος, ενώ γίνονται αντικείμενα απαξιωτικών συμπεριφορών λόγω της ταυτότητας ή έκφρασης φύλου τους.

Χαρακτηριστική περίπτωση ήταν αυτή τρανς μαθήτριας που αντιμετώπιζε εχθρική συμπεριφορά λόγω της ταυτότητάς της από συμμαθητές της. Ο διευθυντής του σχολείου μάλιστα αντί να ελέγξει όσες/όσους πρόσβαλλαν την προσωπικότητά της προσπάθησε να την εκδιώξει απ' το σχολείο, και σε περιστατικό όπου συμμαθητής

10. Statens Folkhälsoinstitut (2005) «Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners hälsosituation, Åtterrapporering av regeringsuppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen bland hbt-personer, Östersund: FHI», σελ. 21.

της την περιέλουσε με βενζίνη, με κίνδυνο να την κάψει ζωντανή, δεν προέβη σε καμία ενέργεια¹¹.

Ωστόσο, στην συγκεκριμένη υπόθεση ο Συνήγορος του Πολίτη γνωμοδότησε ότι η διεύθυνση του σχολείου θα πρέπει να αποδεχθεί¹²: α) τη χρήση του ονόματος που η ίδια επιθυμεί στις σχέσεις της με τους συμμαθητές της και τους εκπαιδευτικούς, β) τις γυναικείες ενδυματολογικές της προτιμήσεις, εφόσον δεν ξεπερνούν τα όρια ευπρέπειας που ισχύουν για τις υπόλοιπες μαθήτριες και γ) τη χρήση της γυναικείας τουαλέτας.

Όλα τα παραπάνω όπως:

- η προσφώνηση στο επιθυμητό προς το τρανς πρόσωπο γένος και όνομα,

11. Σχετικό δελτίο τύπου ΣΥΔ και ομάδας Ομοφοβία και Τρανσφοβία στην Εκπαίδευση 3.12.2012: <http://transgendersupportassociation.wordpress.com/2012/12/03/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BA%CF%86%CE%BF%CE%B2%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CE%BA/>

12. Σχετικό δελτίο τύπου ΣΥΔ και ομάδας Ομοφοβία και Τρανσφοβία στην Εκπαίδευση 22.11.2013 :

<http://transgendersupportassociation.wordpress.com/2013/10/22/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7-%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%B9%CE%BF%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B8%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF/>

- η ένδυση που συνάδει με την ταυτότητα φύλου του προσώπου,
- η χρήση της τουαλέτας που βρίσκεται σε συμφωνία με την αυτοαντίληψη του φύλου του τρανς παιδιού ή εφήβου, αλλά και:
- πιλοτικές δράσεις σε σχολεία για την κατανόηση της ταυτότητας των τρανς ανθρώπων, αλλά και συνεργασία με τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών,

αποτελούν τις ενδεδειγμένες λύσεις και προτάσεις για να γίνουν τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά μας ιδρύματα πιο ασφαλή και απαλλαγμένα απ' τις διακρίσεις, αλλά και τον σχολικό εκφοβισμό / μπούλιγκ.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ. ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Αστυνομία

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στις κραυγαλέες διακρίσεις και συχνά ακραίες τρανσφοβικές συμπεριφορές που αντιμετωπίζουν οι τρανς άνθρωποι και ιδιαίτερα οι τρανς γυναίκες απ' την αστυνομία.

Οι αστυνομικές αρχές συχνά προχωρούν σε αυθαίρετες προσαγωγές τρανς γυναικών, κάποτε και σε πρακτικές μαζικών πογκρόμ, όπως παρατηρήθηκε το 2012 κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων «Ξένιος Δίας»¹³,

13. Σχετικό Δελτίο Τύπου ΣΥΔ 16.8.2012: <http://transgendersupportassociation.wordpress.com/2012/08/16/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AD%CF%82-%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%BD%CF%82-%CE%B1%CF%84%CF%8C%CE%BC%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%AF/>

αλλά και το 2013 στη Θεσσαλονίκη¹⁴. Οι τρανς γυναίκες τίθενται σε θέση κράτησης με την αυθαίρετη υπόθεση ότι ασκούν σεξουαλική εργασία ή ότι «παρενοχλούν τους περαστικούς», χωρίς όμως να παρατίθενται στοιχεία ή μαρτυρίες για παρενόχληση περαστικών. Στις περισσότερες των περιπτώσεων οι προσαγωγές γίνονται με βίαιο τρόπο, η συμπεριφορά των αστυνομικών είναι άκρως προσβλητική για την προσωπικότητα των γυναικών, αλλά και απαξιωτικά τρανσφοβική ως προς την ταυτότητα και έκφραση φύλου τους. Τους στερείται όσο βρίσκονται σε κράτηση η ελευθερία αυθαίρετα, ενώ σχηματίζονται εν αγνοία τους δικογραφίες χωρίς κανένα στοιχείο για σεξουαλική εργασία. Η αυθαιρεσία μάλιστα της αστυνομίας σε μία περίπτωση έφτασε έως την κράτηση και στέρηση ελευθερίας δικηγόρου που πήγε να υπερασπιστεί τρανς πελάτη της.

14. Σχετικό Δελτίο Τύπου ΣΥΔ 4.6.2013: <http://transgendersupportassociation.wordpress.com/2014/04/26/%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%B9%CE%BF%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AC%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%B1/> και κοινό Δελτίο Τύπου LGBT οργανώσεων: <http://transgendersupportassociation.wordpress.com/2013/06/18/%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%B7-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B1-%CE%B4%CE%B7%CE%BB%CF%89%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CE%BB%CE%BB-%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%89%CE%BD-lgbt-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1/>

Σε κάθε περίπτωση:

- Οι αστυνομικές αρχές οφείλουν να σέβονται την προσωπικότητα των τρανς γυναικών
- Δεν μπορούν να προσάγουν ανθρώπους χωρίς κάποιο στοιχείο ή ένδειξη με βάση αυθαίρετες υποθέσεις που δεν αποδεικνύονται
- Οφείλουν να αναγνωρίζουν τους τρανς ανθρώπους σύμφωνα με την ταυτότητα φύλου τους
- Οφείλουν να προστατεύουν από τις διακρίσεις και τη βία τους τρανς ανθρώπους αντί να τους διώκουν και όταν προκύπτουν κρούσματα τρανσφοβικής φυσικής ή λεκτικής βίας πρέπει να διερευνώνται πλήρως.
- Για όλα τα παραπάνω, όπως συμβαίνει και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, πρέπει να συνεργάζονται με τις Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών για την προστασία των LGBT προσώπων.

Σωφρονιστικά καταστήματα

Οι τρανς άνθρωποι αντιμετωπίζονται συχνά με προσβλητικό, μειωτικό και εξευτελιστικό τρόπο όταν κρατούνται στα σωφρονιστικά καταστήματα. Δε γίνεται σεβαστή η ταυτότητα και έκφραση φύλου τους, αντιμετωπίζονται απαξιωτικά, ενώ έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις εγκλεισμού τους σε φυλακές σύμφωνα με το ανατομικό και όχι το κοινωνικό φύλο.

Όλα αυτά αποτελούν σοβαρές παραβιάσεις των αν-

θρωπίνων δικαιωμάτων τους, και έχουν επίπτωση στη σωματική και ψυχική τους υγεία, ενώ συχνά γίνονται αντικείμενα παρενοχλήσεων ή και βίας από συγκροτούμενούς τους.

Οι αρμόδιες αρχές οφείλουν:

- Να αναγνωρίζουν τους τρανς ανθρώπους που βρίσκονται σε θέση κράτησης ή φυλάκισης με το κοινωνικό τους φύλο και να σέβονται πλήρως την ταυτότητα και έκφραση φύλου τους.
- Δεν μπορούν να τους/τις εγκλείουν σε θέση κράτησης ή φυλάκισης σύμφωνα με το ανατομικό τους φύλο.
- Όσα τρανς άτομα βρίσκονται στην διαδικασία μετάβασης (transition) πρέπει να έχουν την απαραίτητη φροντίδα υγείας από ειδικούς γιατρούς.
- Όσο βρίσκονται σε σωφρονιστικά καταστήματα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτισή τους.

Το Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ) έχει κάνει συγκεκριμένες προτάσεις για την αναμόρφωση του σωφρονιστικού συστήματος σε σχέση με τα τρανς και μεσοφυλικά άτομα που ένα Κράτος Δικαίου οφείλει να μελετήσει και σε συνεργασία με την Κοινωνία των Πολιτών να εφαρμόσει¹⁵.

15. Σχετικό Δελτίο Τύπου ΣΥΔ 21.1.2013:
<http://transgendersistsupportassociation.wordpress.com/2013/01/28/%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AE%CF%88>

ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

Το αναφαίρετο δικαίωμα στην υγεία και σε πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας είναι κατοχυρωμένο βάσει πολλών Συνθηκών, συμπεριλαμβανομένων του Διεθνούς Συμφώνου Οικονομικών, Κοινωνικών και Πολιτισμικών Δικαιωμάτων και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη. Παρά ταύτα, οι τρανς πολίτες συναντούν πολλές δυσκολίες να έχουν πλήρη πρόσβαση σε αυτά τα κεκτημένα. Η μελέτη Transgender EuroStudy¹⁶ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου παρουσιάζοντας τις εμπειρίες τρανς ατόμων σε ό,τι αφορά σχέσεις ισότητας και διακρίσεων καθώς και ειδικά τη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας της Ευρώπης.

Σύμφωνα με αυτήν την έρευνα για την εμπειρία των τρανς ανθρώπων από τα συστήματα υγείας στην Ευρω-

3%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84/

16. Prof Stephen Whittle OBE, Dr Lewis Turner, Ryan Combs, Stephenne Rhodes - Transgender EuroStudy: Legal Survey and Focus on The Transgender Experience of Health Care - 2008 - Transgender Europe and ILGA-Europe.

παϊκή Ένωση, στο 80% των τρανς ατόμων δε δόθηκε κρατικά επιδοτούμενη ορμονική θεραπεία, ενώ στο 86% των διεμφυλικών ατόμων δεν παρασχέθηκε κρατικά επιδοτούμενη επέμβαση επαναπροσδιορισμού φύλου. Σαν αποτέλεσμα, πάνω από 50% των ατόμων που επιθυμούν τη χειρουργική επέμβαση επαναπροσδιορισμού φύλου πληρώνουν οι ίδιοι/ες εξολοκλήρου τις επεμβάσεις.

Παρ' όλ' αυτά, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ) έχει θεμελιώσει σαν καθήκον κάθε κράτους να παρέχει τη δυνατότητα στους πολίτες του της πλήρους χειρουργικής επέμβασης επαναπροσδιορισμού του φύλου¹⁷. Ανάλογα δηλαδή με τις προσωπικές επιθυμίες και ανάγκες κάθε τρανς ανθρώπου, κάθε πολίτης πρέπει να μπορεί να έχει πρόσβαση σε ορμονική θεραπεία και επέμβαση επαναπροσδιορισμού του φύλου ή κάποια άλλη ιατρική επέμβαση, όπως για παράδειγμα μόνιμη αποτρίχωση ή φωνητική εκπαίδευση. Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί πως για τους περισσότερους ανθρώπους που επιθυμούν σχετικές θεραπείες, αυτές είναι αναγκαίες, ώστε να έχει ουσιαστικό νόημα η ζωή του ατόμου. Η θεραπεία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες του συγκεκριμένου ατόμου, ούτως ώστε να έχει επιτυχία και τα επιθυμητά αποτελέσματα.

17. van Kück v. Germany (Application no. 35968/97) - παράγραφοι 47, 73 and 82 και L. v. Lithuania (Application no. 27527/03) - παράγραφοι 59 και 74.

Στην χώρα μας, για όσα τρανς πρόσωπα είναι ασφαλισμένα είναι δυνατή η πρόσβαση στην ορμονοληψία μέσω της ασφάλειάς τους. Ωστόσο, λόγω των αποκλεισμών που υφίστανται οι τρανς άνθρωποι στον χώρο της εργασίας, που έχει ως αποτέλεσμα αρκετοί/ες εξ αυτών να είναι ανασφάλιστες/οι, δεν έχουν πρόσβαση όλες και όλοι. Επιπλέον, στην Ελλάδα οι επεμβάσεις επαναπροσδιορισμού φύλου δε χρηματοδοτούνται από τα κρατικά ασφαλιστικά ταμεία. Αυτό εμφανώς αντιτίθεται στα πρότυπα που έχει θέσει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων.

Ακόμη, οι εμπειρίες των διεμφυλικών ατόμων με το σύστημα υγείας είναι συχνά αρνητικές, ειδικά με ανεπαρκώς πληροφορημένους εργαζομένους στο σύστημα υγείας, συχνά προκατειλημμένους και αγενείς απέναντι στους ασθενείς, για παράδειγμα όταν αναφέρονται στον ασθενή τους χρησιμοποιώντας το μη επιθυμητό φύλο. Τούτο, ιδιαίτερα, αναφέρεται πολύ συχνά στην Ελλάδα.

Επίσης κάτι που αναφέρεται συχνά είναι ότι οι τρανς όταν προσφεύγουν σε νοσοκομειακή περίθαλψη, καταχωρούνται με το ανατομικό τους φύλο και εισάγονται σε θαλάμους σύμφωνα με αυτό. Τούτο συνεπάγεται ανοίξεις συμπεριφορές και παρενοχλήσεις είτε από λειτουργούς υγείας, είτε από άλλους/ες ασθενείς και επισκέπτες .

Η προαναφερθείσα έρευνα έφερε στο φως ότι μόνο το 30% των ερωτηθέντων, όταν αναζήτησαν βοήθεια ή

να παραπεμφθούν σε διαδικασίες επαναπροσδιορισμού του φύλου, δέχτηκαν το χαμηλότερο αποδεκτό επίπεδο βοήθειας – ο/η επαγγελματίας υγείας να έχει διάθεση να βοηθήσει αλλά να μην έχει τις επαρκείς πληροφορίες σχετικά με υπηρεσίες υγείας που απευθύνονται σε τρανς πολίτες. Το ένα τρίτο των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι τους αρνήθηκε πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας επειδή ο/η επαγγελματίας υγείας δεν ενέκρινε τον επαναπροσδιορισμό του φύλου.¹⁸

Ένα ακόμη πρόβλημα που εμφανίζεται είναι η ύπαρξη κατηγοριοποίησης σύμφωνα με την οποία η τρανς κατάσταση ορίζεται ως ψυχική διαταραχή. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν διεθνώς δύο συστήματα κατηγοριοποίησης των ψυχικών διαταραχών: το *Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο των Ψυχικών Διαταραχών* (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders – DSM), το οποίο περιλαμβάνει τον όρο «διαταραχή ταυτότητας φύλου» ως μια ψυχική διαταραχή και χρησιμοποιείται για να περιγράψει άτομα που νιώθουν μια έντονη δυσφορία σε σχέση με το ανατομικό τους φύλο, δηλαδή νιώθουν έντονη δυσαρέσκεια με το φύλο που τους αναγνωρίστηκε κατά τη γέννησή τους¹⁹, δευτερευ-

18. Transgender EuroStudy loc. Cit. σελ.55 & 58. Δείτε επίσης την αναφορά του Bence Solymár (2005), The situation of Transgender People in the Hungarian Social and Health Care System, in: Takács J. (ed.): *A lélek mütétei* (Surgery of the Soul), Budapest: Új Mandátum Kiadó.

19. Το Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο των Ψυχικών Διαταραχών, 4η Έκδοση, αναφέρει «Διαταραχές του φύλου σε

όντως, η Διεθνής Στατιστική Ταξινόμηση των Ασθενειών και των Σχετικών Προβλημάτων Υγείας (ICD) αναφέρει την ταυτότητα φύλου ως μια ψυχική διαταραχή και διαταραχή συμπεριφοράς. Εδώ είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι για το λόγο αυτό οι τρανς άνθρωποι χαρακτηρίζονται ως ψυχικά διαταραγμένοι²⁰. Καθώς τα DSM και ICD συστήματα συχνά αντικατοπτρίζονται στα εθνικά συστήματα κατηγοριοποίησης ιατρικών νοσημάτων στην Ευρώπη, συχνά χρησιμοποιούνται στη διάγνωση τρανς ατόμων σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Τέτοιου είδους κατηγοριοποιήσεις είναι με τη σειρά τους προβληματικές και ολοένα και περισσότερο αμφισβητούνται από φορείς της κοινωνίας των πολιτών²¹ και από εργαζόμενους σε υπηρεσίες υγείας²². Επιπλέ-

εφήβους και ενήλικες» (κατηγορία 302.85) υπό το κεφάλαιο 'σεξουαλική διαταραχή και διαταραχή του φύλου' και 'Διαταραχή του φύλου σε παιδιά' (κατηγορία 302.6).

20. Το ICD μπορείτε να το βρείτε στον ιστότοπο www.who.int/classifications/icd/en/. Η Διαφυλικότητα, στο κεφάλαιο 5 (Mental and Behavioural Disorders), κατηγορία F64.

21. Θέση για την αναθεώρηση της DSM, Transgender Europe (TGEU), 2 Νοεμβρίου 2008. Η TGEU είναι το Ευρωπαϊκό Δίκτυο διεμφυλικών οργανώσεων και ατόμων.

22. Πολλοί ειδικοί στον χώρο της υγείας σημειώνουν ότι η θεραπεία συνίσταται πρωταρχικά σε φυσικές επεμβάσεις, ώστε το σώμα να έρθει σε αρμονία με την πνευματική αίσθηση (ψυχολογική, συναισθηματική) της ταυτότητας φύλου, παρά το αντίστροφο. Αυτή είναι η «γγραμμή» της WPATH, της Παγκόσμιας Ένωσης για την Υγεία των Διεμφυλικών.

ον, τέτοιες κατηγοριοποιήσεις ενδεχομένως αποτελούν εμπόδιο στην πλήρη απόλαυση των κεκτημένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων από διεμφυλικά άτομα, ειδικά όταν χρησιμοποιούνται για να περιορίσουν είτε την δικαιοπρακτική ικανότητα ή τα περιθώρια επιλογής.

Ιδιαίτερα στην χώρα μας, έχουν καταγραφεί περιπτώσεις ψυχιατρικών διαγνώσεων «διαταραχής ταυτότητας φύλου» που αναφέρονται με τρόπο που στιγματίζει και κακοποιεί ιδιαίτερα τους τρανς ανθρώπους. Τούτο, εκτός του ότι είναι προσβλητικό για την προσωπικότητα των τρανς ανθρώπων, δυνάμει μπορεί –όπως αναφέρθηκε προηγουμένως– να έχει επίπτωση και στα δικαιοπρακτικά τους δικαιώματα.

Με βάση λοιπόν όλα τα παραπάνω:

Είναι απαραίτητη, όπως σε όλες τις περιπτώσεις, η απεύθυνση προς τους τρανς ανθρώπους να γίνεται αποκλειστικά στο γένος και φύλο που είναι σε συμφωνία με την ταυτότητα φύλου τους.

- Είναι απαραίτητο να εισάγονται σε θάλαμο σύμφωνα με την ταυτότητα ή έκφραση φύλου τους, και όχι σύμφωνα με το ανατομικό τους φύλο.
- Όταν προκύπτουν προβλήματα με ανασφάλιστους νοσηλευόμενους τρανς ανθρώπους, είναι απαραίτητη κάθε δυνατή διευκόλυνση, ώστε να έχουν πλήρη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.
- Οι ψυχίατροι και ψυχολόγοι πρέπει να αποφεύγουν τους χαρακτηρισμούς που στιγματίζουν και κακοποιούν τους τρανς ανθρώπους. Οι τρανς

άνθρωποι, δεν είναι άρρωστοι. Πρέπει να γίνεται κατανοητό ότι είναι μία μειονότητα που αντιμετωπίζει σε μεγάλο βαθμό τις διακρίσεις, τη μισαλλοδοξία και σε πολλές περιπτώσεις τη βία ή και την απειλή κατά της ζωής. Πολλές φορές αυτό που ονομάζεται «δυσφορία φύλου» στην πραγματικότητα είναι εσωτερίκευση της καταπίεσης και της ανελευθερίας που υφίστανται.

- Οι ψυχίατροι και ψυχολόγοι είναι απαραίτητο να δείχνουν τη δέουσα προσοχή στην προσωπικότητα του κάθε τρανς ανθρώπου. Θεωρούμε απαραίδεκτη την πρακτική «ένα μέγεθος ταιριάζει σε όλους τους ανθρώπους» (one size fits all). Πρέπει κάθε φορά να λαμβάνεται υπόψη η πολυποικιλότητα των τρανς ταυτοτήτων.
- Σε περιπτώσεις τρανς εφήβων που αντιμετωπίζουν καταστάσεις εσωτερικής σύγκρουσης, δυσκολίες διαχείρισεως της ταυτότητάς τους ή ακόμη και κατάθλιψη, να παρέχεται ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα.
- Προτείνουμε την συνεργασία των κοινωνικών υπηρεσιών των νοσηλευτικών ιδρυμάτων με τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών για να γίνουν όλοι οι παραπάνω στόχοι πιο εύκολα υλοποιήσιμοι.

ΜΕΣΟΦΥΛΙΚΟΙ / INTERSEX ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Μεσοφυλικοί άνθρωποι

Μεσοφυλικοί ονομάζονται οι άνθρωποι οι οποίοι έχουν είτε μέρος είτε και αντρική και γυναικεία φυσιολογία. Είναι απόδοση του αγγλικού intersex.

Μία άλλη ορολογία που χρησιμοποιείται για τους μεσοφυλικούς ανθρώπους περιφραστικά είναι άνθρωποι μη καθορισμένου ανατομικού φύλου.

Θα πρέπει όμως να σημειώσουμε ότι συχνά χρησιμοποιείται η λανθασμένη ορολογία «ερμαφρόδιτος», την οποία δε θεωρούμε δόκιμη, διότι σχετίζεται με την εξωτερική φυσιολογία, γεγονός που δεν αντικατοπτρίζει το στάτους των μεσοφυλικών ανθρώπων.

Επιπλέον υπάρχουν κακοποιητικές εκφράσεις αναφοράς προς τους μεσοφυλικούς ανθρώπους στον Τύπο, όπως «ερμαφρόδιτη πολιτική», «ερμαφρόδιτες απόψεις» και άλλες που σαφώς πρέπει να αποφεύγονται.

Ακόμη, πρέπει να γίνεται κατανοητό ότι οι μεσοφυλικοί άνθρωποι, αποτελούν μία ξεχωριστή μειονότητα

που δεν ταυτίζεται με τους τρανς ανθρώπους. Οι τρανς άνθρωποι καθορίζονται αποκλειστικά με όρους ταυτότητας ή έκφρασης φύλου, ενώ οι μεσοφυλικόι άνθρωποι από την διαφορετική φυσιολογία τους.

Ιδιαίτερα τούτο πρέπει να γίνεται κατανοητό από τους λειτουργούς υγείας, που στην χώρα μας συχνά αντιμετωπίζουν με τον ίδιο τρόπο τους τρανς με τους μεσοφυλικούς ανθρώπους, ενώ υπάρχουν καταγραφές διαγνώσεων ειδικών υγείας «ερμαφροδιτισμού» για τρανς ανθρώπους, που δεν πρέπει να γίνονται αποδεκτές.

Παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεσοφυλικών ανθρώπων

Οι μεσοφυλικόι άνθρωποι αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, κυρίως σε πολύ μικρή παιδική ηλικία. Όταν γεννιέται ένα παιδί που το φύλο του δεν μπορεί να καταχωριστεί ούτε στο αρσενικό ούτε στο θηλυκό γένος, οι γονείς βρίσκονται συχνά σε δίλημμα για το ποιο ανάμεσα στα δύο να επιλέξουν, λόγω της διπολικής αντίληψης των φύλων.

Βρίσκονται επίσης αντιμέτωποι με γιατρούς που δε γνωρίζουν πολλά πράγματα για τα μεσοφυλικά παιδιά, και συχνά οδηγούν τα παιδιά τους που βρίσκονται ακόμη σε ηλικία που δεν μπορούν να έχουν πλήρη αντίληψη για την ταυτότητα φύλου τους, σε επεμβάσεις ώστε να «ξεκαθαριστεί» το φύλο τους. Οδηγούν δηλαδή τα

παιδιά τους χωρίς την έγκρισή τους σε χειρουργικές επεμβάσεις επαναπροσδιορισμού φύλου, ακόμη και σε ηλικίες 2 ή 3 ετών.

Τούτο είναι μία πολύ σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών, καθώς γίνεται δίχως έγκριση και σε ηλικία που το παιδί δεν μπορεί ακόμη να έχει πλήρη αυτοαντίληψη του φύλου του.

Συχνά μάλιστα, όπως έχει καταγραφεί σε πλήθος περιπτώσεων, αποκρύπτεται η επέμβαση από αυτά τα παιδιά και το μαθαίνουν σε μεγάλη ηλικία αναζητώντας ιατρικά αρχεία και έχοντας ήδη υποστεί στειρώση και αφού τους έχουν αφαιρεθεί χωρίς να το γνωρίζουν τα αναπαραγωγικά τους δικαιώματα.

Όπως έχει καταγραφεί τόσο σε προτάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και άλλων διεθνών οργανισμών και οργανώσεων, αυτή είναι μία εγκληματική πρακτική που παραβιάζει την ιδιωτικότητα των μεσοφυλικών παιδιών, τους αφαιρεί τα αναπαραγωγικά τους δικαιώματα, ενώ σύμφωνα με έρευνες τα οδηγεί σε αδιέξοδα αφού το φύλο που επελέγη εν αγνοία τους μπορεί να μη συμφωνεί με την αυτοαντίληψη και αυτοπροσδιορισμό τους καθώς μεγαλώνουν.

Οι ειδικοί υγείας πρέπει να συμβουλεύουν τους γονείς να αφήνουν τα παιδιά τους να μεγαλώσουν και αφού αυτά ξεκαθαρίσουν τον αυτοπροσδιορισμό τους, και αν και εφόσον θεωρήσουν ότι πρέπει να καταφύγουν σε επεμβάσεις επαναπροσδιορισμού του φύλου τους, μόνο τότε να γίνονται αυτές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανθρώπινα δικαιώματα και Ταυτότητα Φύλου, Thomas Hammarberg, 2010. Έκθεση του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Μεταφρασμένη στα ελληνικά από το Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ηλεκτρονικά σε μορφή pdf: <http://transgendersupportassociation.files.wordpress.com/2010/12/001-050-hammarmberg1.pdf>).

Γιαννακόπουλος, Κώστας (επιμ.). *Σεξουαλικότητα: Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας / Συλλογικό έργο*, Anne Bolin, Judith Butler, Κώστας Γιαννακόπουλος, Deborah A. Elliston, Roger N. Lancaster, Nicole-Claude Mathieu, Esther Newton, Gayle Rubin, Paola Tabet, Carole S. Vance, Jeffrey Weeks, Kath Weston. 1η έκδ. – Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2006.

Αναταραχή φύλου: Ο φεμινισμός και η ανατροπή της ταυτότητας / Judith Butler· μετάφραση Γιώργος Καραμπέλας· επιμέλεια Βενετία Καντσά. – 1η έκδ. – Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2009.

Σώματα με σημασία / Τζούντιθ Μπάτλερ· μετάφραση

- Πελαγία Μαρκέτου· επιμέλεια Αθηνά Αθανασίου. – 1η έκδ. – Αθήνα : Εκκρεμές, 2008.
- Η αγάπη που δεν τολμάει να πει τ' όνομά της: Δοκίμια για την queer επιθυμία και σεξουαλικότητα* / επιμέλεια Γκρεγκ Ουάρτον· μετάφραση Κωνσταντίνος Ματσούκας. – 1η έκδ. – Αθήνα : Πολύχρωμος Πλανήτης, 2007.
- Άννα Αποστολλέλη, Αλεξάνδρα Χαλκιά (επιμ.). *Σώμα, φύλο, σεξουαλικότητα: ΛΟΑΤΚ πολιτικές στην Ελλάδα* / Συλλογικό έργο, Βενετία Καντσά, Άννα Αποστολίδου, Λίνα Λαχανιώτη, Κωστής Σπηλιώτης, Γιώργος Χαλάτσης, Κώστας Κανάκης, Κώστας Γιαννακόπουλος, Άννα Αποστολλέλη, Αλεξάνδρα Χαλκιά – 1η έκδ. – Αθήνα: Πλέθρον, 2012.
- Κωνσταντίνος Ν. Φελλάς, Μαργαρίτα Καψού, Επαμεινώνδας Επαμεινώνδα (επιμ.). *Σεξουαλικότητες: Απόψεις, μελέτες και βιώματα στον κυπριακό και ελληνικό χώρο* / Συλλογικό έργο, Ανδρέας Ονουφρίου, Μαργαρίτα Καψού, Επαμεινώνδας Επαμεινώνδα, Χρυσοβαλάντης Παπαθανασίου, Θεμιστοκλής Αποστολίδης, Αχιλλεύς Κ. Αιμιλιανίδης, Ανδρέας Γιάνναρος, Κωνσταντίνος Ν. Φελλάς, Άννα Αποστολίδου, Ζαχαρένια Καραθανάση, Μαρία Γκασούκα, Μαρία Αρρετίνη, Σάββας Αρρετίνης, Αιμιλία Βουλβούλη, Νίκος Χατζηητρώφων, Σύλβη Μάντη – 1η έκδ. – Αθήνα : Πολύχρωμος Πλανήτης, 2014.
- Gender Outlaw: On Men, Women and the Rest of Us* / Kate Bornstein. Vintage; Reprint edition (April 25, 1995).

Οι Αρχές της Yogyakarta. Αρχές για την εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε σχέση με τον Σεξουαλικό Προσανατολισμό και την Ταυτότητα Φύλου/ Απόδοση στα Ελληνική από ομάδα Ελλήνων bloggers. - <http://arxesyogyakarta.files.wordpress.com/2008/06/cebfc9-ceb1cf81cf87ceb5cf83-cf84ceb7cf83-yogyakarta-el5.pdf>

Ταυτότητα φύλου, διεμφυλικότητα, και θέματα υγείας / Μαρίνα Γαλανού. Διαδικτυακό περιοδικό 10%. - <http://www.10percent.gr/stiles/h-gnwmh-tou-10/3002-2012-11-04-22-00-04.html>

Οδηγός διαφορετικότητας για δημοσίους υπαλλήλους με σκοπό την καταπολέμηση των διακρίσεων/ Συνήγορος του Πολίτη. - <http://www.synigoros.gr/resources/web.pdf>

Διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου. Μαρία Καραγεώργου, ειδική επιστήμονας – Κύκλος Ισότητας των Φύλων, Συνήγορος του Πολίτη. Ομιλία από την Ημέρα Τρανς Μνήμης 2012 του ΣΥΔ. – <http://transgendersupportassociation.wordpress.com/2013/01/02/%CE%BF%CE%B9-%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BB%CE%B9%CE%B5%CF%83-%CF%84%CE%BF-%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1-kai-binteo-%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B7%CE%BC%CE%B5/%CE%BC%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE>

[E%B1%CE%B3%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%85/](http://transgendersupportassociation.files.wordpress.com/2011/12/cebacf89cf83cf84ceb1cf83-ceb3ceb9ceb1cebdcebdcceb1cebasebfcf80cebfcf85cebbcebfcf83-tdor-2011.pdf)

«Τι...είναι...αυτό;» «τι...είσαι...εσύ;», Κώστας Γιαννακόπουλος. Ομιλία από την Ημέρα Τρανς Μνήμης 2011 του ΣΥΔ. - <http://transgendersupportassociation.files.wordpress.com/2011/12/cebacf89cf83cf84ceb1cf83-ceb3ceb9ceb1cebdcebdcceb1cebasebfcf80cebfcf85cebbcebfcf83-tdor-2011.pdf>

Παγκόσμια Ημέρα Μνήμης Διεμφυλικών, Κώστας Κανάκης. Ομιλία από την Ημέρα Τρανς Μνήμης 2011 του ΣΥΔ. - <http://transgendersupportassociation.files.wordpress.com/2011/12/cebacf89cf83cf84ceb1cf83-cebaseb1cebdceb1cebaseb7cf83-tdor-2011.pdf>

Παγκόσμια Ημέρα Μνήμης Διεμφυλικών, Αλεξάνδρα Χαλκιά. Ομιλία από την Ημέρα Τρανς Μνήμης 2010 του ΣΥΔ (συμπυγμένη ομιλία). - <http://transgendersupportassociation.files.wordpress.com/2010/11/trans-halkias.pdf>

Μια μικρή παρουσίαση της διπλωματικής έρευνας «Αρρενωπότητες «συμβολικές», αρρενωπότητες «πραγματικές». Διεμφυλικές προσλήψεις της ανατομίας και έμφυλες ταυτότητες στην σύγχρονη Αθήνα». Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μεταπτυχιακό πρόγραμμα: Γυναίκες και Φύλα, Ανθρωπολογικές και Ιστορικές Προσεγγίσεις.

Σιμάτη Ανδριαννή (Άννη). Ομιλία από την Ημέρα Τρανς Μνήμης 2012 του ΣΥΔ. - <http://transgendersupportassociation.files.wordpress.com/2013/01/ceb1cebdcebdcf85-cf83ceb9cebceeb1cf84ceb7.pdf>

- Whipping Girl: A Transsexual Woman on Sexism and the Scapegoating of Femininity* / Julia Serano. Seal Press, 2007.
- Legal Gender Recognition in Europe Toolkit* / Transgender Europe (TGEU). - http://www.tgeu.org/sites/default/files/Myth_Busters_LGR.pdf
- Human Rights & Gender Identity. Best Practice Catalogue* / Silvan Angius, Richard Koehler, Sophie Aujean, Julia Ehrt. - http://www.tgeu.org/sites/default/files/best_practice_catalogue_human_rights_gender_identity.pdf
- EU legislation with reference to gender reassignment, gender identity and gender expression* / Transgender Europe. - <http://www.tgeu.org/node/474>
- Transgender Eurostudy: Legal Survey and Focus on the Transgender Experience of Health Care* / Prof. Stephen Whittle, Dr Lewis Turner, Ryan Combs, Stephenne Rhodes. April 2008 - <http://www.tgeu.org/sites/default/files/eurostudy.pdf>
- Trans and Intersex People. Discriminations on the grounds of sex, gender identity and gender expression* / Silvan Angius & Christa Tobler / European Commission. June 2011 - http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/trans_and_intersex_people_web3_en.pdf
- Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination* / Stephen Whittle, Lewis Turner, Maryam Al-Alami. - <http://www.pfc.org.uk/files/EngenderedPenalties.pdf>
- Supporting LGBT Lives: A Study of the Mental Health of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender People*, 2009. - http://www.nosp.ie/lgbt_lives_dec_2008.pdf

- Homophobia and Discrimination on the grounds of sexual orientation and gender identity in the EU Member States: Part II - The social situation* / European Union Agency for Fundamental Rights. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf
- To be who I am. Report on the inquiry into the Discrimination Experienced by Transgendered People* / Human Rights Commission. - http://www.hrc.co.nz/hrc_new/hrc/cms/files/documents/21-Jan-2008_19-03-12_Transgender_Final_2.pdf
- Transgender history* / Stryker, Susan, 2008, Berkeley: Seal Press.
- Transgender warriors: Making history from Joan of Arc to Dennis Rodham* / Feinberg, Leslie, 1996. Boston: Beacon Press.
- Trans liberation: Beyond pink or blue* / Feinberg, Leslie, 1998. Boston: Beacon Press.
- Feminist Perspectives on Trans Issues* / Stanford Encyclopedia of Philosophy. - <http://plato.stanford.edu/entries/feminism-trans/>.
- The Transfeminism Manifesto* / Emy Koyama. - <http://www.confluere.com/readings/pdf-rdg/tfmanifesto.pdf>
- Whose feminism is it anyway? The unspoken racism of the trans inclusion debate* / Emy Koyama, in *The transgender studies reader*, S. Stryker and S. Whittle (eds.), 2006, New York: Routledge, pp. 698–705.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΦΥΛΟΥ

ΤΟΜΑΣ ΧΑΜΜΑΡΒΕΡΓ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΔΙΕΜΦΥΛΙΚΩΝ

Συνολικά, πρόκειται για μία εξαιρετικά χρήσιμη και σημαντική συμβολή στο δημόσιο λόγο στην Ελλάδα εν γένει. Παρόλο που η ύπαρξη διακρίσεων και η (θεσμική και μη) έκφραση τρανσφοβίας είναι μια -σχεδόν- παγκόσμια πραγματικότητα, σε κάποιες κοινωνίες οι διεμφυλικόι άνθρωποι έχουν ολοένα και περισσότερο τη δυνατότητα να αποκτούν θέσεις υψηλού κύρους. Μένοντας στον ακαδημαϊκό χώρο, μπορούμε να αναφερθούμε στις καθηγήτριες Sandy Stone στις ΗΠΑ και την Raewynne Connell στην Αυστραλία που αποτελούν παραδείγματα διακεκριμένων επιστημόνων και πανεπιστημιακών δασκάλων. Εκτιμώ ότι το ανά χείρας εγχειρίδιο συμβάλλει στην επίτευξη μίας θεσμικής ορατότητας των τρανς ανθρώπων και οπωσδήποτε φέρνει με σθένος και αξιοπιστία την παρουσία τους στο τραπέζι της διαπραγμάτευσης για το πώς θα αναπαρίσταται η κοινωνική πραγματικότητα στα μαζικά μέσα επικοινωνίας. Στο βαθμό που οι συστάσεις της έκδοσης θα κυκλοφορήσουν τόσο σε επαγγελματίες των ΜΜΕ όσο και σε άλλους εργαζόμενους στην εκπαίδευση, στο σύστημα υγείας και αλλού, μπορούν να συμβάλουν χειροπιαστά στον αγώνα για ίσα δικαιώματα σε όλους-ες, ανεξαρτήτως της ταυτότητας φύλου που μπορεί να εκφράζουν. Συγχρόνως συμβάλλει σε μία αναβάθμιση του επιπέδου του δημοσίου λόγου, με την έννοια ότι παρέχει ένα σημαντικό εργαλείο προκειμένου να επαναπροσδιοριστεί το δημοκρατικό ιδεώδες που αυτός διατείνεται ότι υπηρετεί.

Αλεξάνδρα Χαλκιά.

